

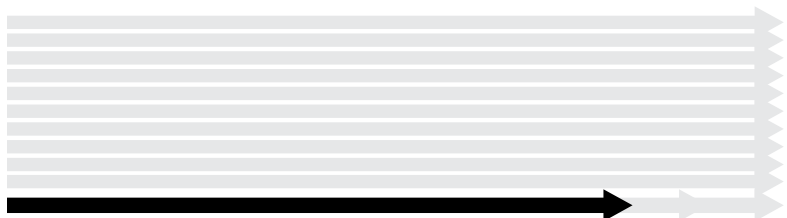
Napút-füzetek

108.

Szabó Palócz Attila

Shakespeare-i vizeken

(Globe-ális hangjátékörület három részben)

1. rész PROVINCIA

Hangok:

Három
Harmadik
Harmadika
Harmadszor
Harmadszorra

Óvodás kislány
Óvodás kisfiú
Óvodás gyermekek kara

Gipsztekő

Egyéb hangok

(Egyfajta prologusként egy kis hangorgiát hallunk, az események kellős közepébe csöppentünk, különböző hangeffektusok vezetik fel a cselekményt. Először kakaskukorékolást hallunk, a falusi reggel hangjai, a baromfiudvar ébredése, újabb kukorékolás, kapirgálás halk, sercegő hangja. Egy újabb, ezúttal hosszabb, talán természetellenesen is elnyújtott kukorékolás következik, baromfiszárnyak csapkodása, egy tompa koppanás. A baromfiudvar ébredésének hangjaiba kicsit távolabbról, mintha a szomszédos ólból jönne, disznóröfögés vegyül. Ugyancsak távolabbról edénycsörgés fémes hangja keveredik az állathangok közé, erőteljes, határozott léptek, gumicsizmák cuppogása. Disznótorra készülődik az udvar. A gumicsizmás lábak a sárban lépkednek, késeket fennek, újabb edényeket készítenek a közelbe... Egy azonosítatlan férfi kiadós, álmos hangú ásítását halljuk, fapapucs kopogása, elsuhanó hangok, egy-egy mondatfoslány, amely megnevezett szereplőkhöz nem köthető:

- A nagykést kihoztad?*
 - Ki fogja a beleket kimosni?*
 - Van ott még egy kis tárgyi...*
 - A gyerekek megérkeztek?*
 - Látom, te sem sokat aludtál az éjjel!*
 - Van vagy százötven kiló, jó szalonna lesz belőle...*
 - Kiszolgált anyagoca ez...*
 - Én inkább megbúgnám újra, mintsem hogy levágjam...*
- Becsapódik az ajtó, pléhvödör idegesítő csörömpölése, dermedt csend.)*

HARMADIKÁ *(teljesen nyugodt hangon, mintha nem is figyelmeztetést mondana, hanem kedvesen duruzsolna) Vigyázz.*

(Ismét a gumicsizmák sáros cuppogása, a rőfögés hangjai mintha ijedtségről árulkodnának. További azonosítatlan, megnevezett szereplőkhöz nem köthető hangok:

- Kapd el a fülét!
- Húzd ki!
- Nem hagyja magát...

Dulakodás az anyakoca körül, a rőfögés már visításba megy át, a jószág küzd a férfiakkal az életéért.

- Megvan a farka!
- Emeld meg, akkor nem bír kapálózni!
- Csak meg ne rúgjon!

Egyre erősödik a visítás, a férfiaknak a dulakodás hevében a megfeszült izmok által kiperéselt nyögéseit halljuk.

- Az anyját!...
- Vigyázz a lábadra!

A visítás tovább fokozódik, még csak most éri el a maximumát, a nagy hangzavarba egy kutya eszeveszett ugatása is bekapcsolódik. Vad ugatás, elkeseredett visítás, nyögések, majd egy erőteljes, súlyos huppanás – a jószágot leterítették.

- Most kapd el!
- Fogd le!
- Vigyázz, meg ne rúgjon!
- Szúrd már, a fenébe is!...

A kutyaugatás nem lankad, a sertés visítása azonban egy idő után hörgésbe megy át, mint aki megadta magát. Edények koppanása, csörgés, valaki eldob egy nagykest, majd a hörgés lassan, fokozatosan elhal.

A disznóölés naturalisztikus hangjai ezzel véget érnek.

- No, megvolt...
- Bodri, az anyádba már!...

Valaki belerúgott a kutyaába, a vad csaholás és az ezzel járó lánccsörgés helyét fájdalmas nyüszítés veszi át.)

HARMADSZOR (mintha ott lenne ő is a társaságban, s a többiek szórakoztatására, csak félvállról, elmesél egy viccet) Székelyéknél a lagziban a rossz kölykök Viagrát csempésznek János bácsi köményesébe. Az öreg néhány perc múlva elmegy könnyíteni magán. Jön vissza: térdig nedves. Kérdik a kölykök: „Mi történt, János bácsi?” „Há’ kimentem pisálni, kigomboltam a nadrágom, elővettem, láttam, hogy nem az enyém, s visszatettem...”

(Felhangzik a nevetés a disznóölő társaságban.)

Valaki felrúgja a pléhvödöröt, irtóztató, vérfagyasztó csörömpölés. Dermedt csend.)

HARMADIKÁ (miközben beszél, a háttérből mindvégig halljuk a disznótor hangjait, a csizmák cuppogását, a fapapucskok kopogását, az edények csörgését, a pálinkáspoharak koccintásának hangját, kivehetetlen félszavakat és mondatfoslányokat, a kutya nyüszítését és a jószág által keltett lánccsörgést, víz csobogását, a pörkölő hangját; Harmadikától azonban mindez független, vagy inkább Harmadika független mindettől, mintha valahol egészen máshol járna; nemcsak nem vesz tudomást a háttérben zajló eseményekről,

de számára mintha meg sem történnének) Hol volt, hol nem volt, de lehet, hogy igaz se volt, az Óperenciás-tengeren túl, az Üveghegyen innen, ott, ahol a kurta farkú kismalac túr, sőt még azon is túl, Hetedhétország kapuja felett, s ameddig a szem ellát, meg még azon is túl, ahol a világ végét sejtették a régiek, s ahol a hajók a tengerről is lebillennek, ha egyáltalán odáig érnek...

(Valaki felrúgta a pléhvödöröt, irtóztató, vérfaagyasztó csörömpölés. Dermedt csend.)

HARMADIKÁ *(mint fenn) Vigyázz.*

(Elektromos berendezés halk zúgását halljuk, a lemezzátszó tűjét finoman a lemezre engedik. Szerény, de kifejező, a hanghordozó jellegére és régiségére utaló recsegés-ropogás előzi meg a zenét. Felcsendül a közismert nászinduló, de a recsegés-ropogás még akkor is megmarad, amikor az nagyzenekari emelkedettségbe megy át.)

HARMADSZOR Igen.

HARMADSZORRA Igen.

(A nászinduló közismert főmotívuma ismétlődik. Ahogy az imént Harmadszor és Harmadszorra hangja fölhangzott zene közben az előtérben, ugyanúgy, a legtellesebb természetességgel tűnik most fel idézetként Viktor Máté hangja Asztrik főpap szerepében Szörényi Levente és Bródy János István, a király című rock-operájából, ugyanazzal a bakelit hanglemezekre jellemző, enyhe recsegéssel, mint a nászinduló is, az egész estés zenemű első kiadásáról, egy régi, kimustrált lemezről:

– Akarod-e a szent hitet megtartani és igaz módon megőrizni?

Csak ez a mondat hangzik el, a rock-opera zenéje nem zavarja meg a nászindulót.)

HARMADSZORRA *(mintha a Viktor Máté hangján a hanglemezeztől idézetként elhangzott kérdésre válaszolna) Igen.*

(Ismét az említett rock-operából, ugyancsak Viktor Máté hangját halljuk Asztrik főpap szerepében a hanglemezeztől:

– Akarsz-e a Szent Egyháznak és papjainak védője és oltalmazója lenni? A rock-opera zenéjéből ezúttal sem hallunk semmit.)

HARMADSZOR *(válaszként) Igen.*

(Asztrik főpap hangja a hanglemezeztől:

– Akarod-e az országot atyáid igazsága szerint kormányozni és védelmezni?

A nászinduló hirtelen félbeszakad, a felrúgott pléhvödör csörömpölését halljuk, majd dermedt csend.)

HARMADIKÁ *(teljesen nyugodt hangon, szinte súgva) Vigyázz...*

(A nászinduló lassan, fokozatosan lábadozik, majd új lendületet véve, új erőre és nagyzenekari emelkedettségre kap. A közismert főmotívum elhangzása után a legkisebb zenei törés nélkül a nem kevésbé közismert chopini gyászindulóba úszik át.)

HARMADIKÁ *(a gyászinduló kissé elhalkul hangjának háttérében)* Aznap reggel mondta be a rádió, hogy meghalt Szophoklész. Még az ágyban feküdtem, tulajdonképpen még ki sem nyitottam a csipámat, amikor meghallottam a hírt.

(A gyászinduló felerősödik, mintha mindent el akarna söpörni.)

HÁROM *(ordító hangja a zenén keresztül)* Csend legyen!

(A gyászinduló még rúg egy utolsót, majd hirtelen, mintha ollóval vágták volna el, félbeszakad.)

HARMADIKÁ S mondá, hogy legyen csend, s lón a csend...

(Csend van.)

ÓVODÁS KISLÁNY *(a nászinduló dallamára énekel)* Kösd föl magad... Kösd föl magad... Kösd föl magadra dicső kardodat!...

(Sok-sok fényképezőgép kattogását halljuk, számtalan lesifotós nagyüzemben dolgozik, vakuk villognak, melyek jellegzetes hangja semmi mással nem összetéveszthető.)

A távolból egy hatalmas, százezres tömeg közeledik. Futó lépteik dobogása lassan, fokozatosan erősödik fel. Egyre ijesztebb, egyre vést sejtetőbb... Csak futnak, s ahogy közelednek felénk, egyre inkább érezzük, hogy veszett, menekülő rohanás ez. Nyögésüket, mondatfoszlányaikat, lihegésüket nem halljuk: csak dübörgő, fenyegető, menekülő, futó, rohanó lépteik robaját.

A távolban valahol féltreverik, megkongatják a harangokat.)

HARMADIKÁ *(ismét teljesen függetlenül a körülötte zajló eseményektől)* Imádtam Szophoklész, ezért nem is lehet meglepő, hogy nagyon fájdalmasan érintett a halálhíre. Szinte már fejből tudtam, annyiszor olvastam az összes művét, több irodalmi estjén is jártam, s amikor még újságíróként dolgoztam, egyszer még interjút is készítettem vele. Olyan jól sikerült, hogy a lapnál felterjesztettek prémiumra érte. A fotón pedig, amelyikkel a cikkemet, az elkészült interjút illusztráltuk, ott álltam mellette, és kedvesen, barátián a vállamra tette a kezét, átkarolt. Fel volt túrve az inge ujjja, s a nyakamon éreztem feszes bőrének érintését. Képalírásban csak annyit biggyesztettünk oda a felvétel alá, hogy: „Szophoklész, a neves tragédia-szerző, az idei irodalmi Nobel-díj egyik, s talán legesélyesebb várományosa munkatársunkkal”. Amikor aznap reggel halálhírére ébredve megtöröltem a szemem, nem is igazán tudtam eldönteni, hogy a csipát akarom-e kitörölni belőle, vagy inkább a könnyeimet, de az adott pillanatban annyi máris bizonyos volt, hogy ha meg is kapja, már csak posztumusz kaphatja meg a díjat... Volt valami abban az érintésben... De igazából nem is csak abban, hanem minden érintésében, hiszen abban is, ahogy kezet fogott velünk, amikor megérkeztünk hozzá a lap fotósával vidéki lakására... Épp disznótorra készülődött az egész család... Nagy volt a jövés-menés, a sürgés-forgás... Volt valami abban a kézszorításban, meg a tekintetében is, ahogy nézett mindvégig, amíg beszélgettünk... A magnót egyszerűen csak kivettem az asztalra, nem kellett még azzal sem kínlódnom, hogy előrenyújtva egészen a szájához a kezemben tartsam, mint azt a régít, amelyiket ellopták az egyik

koncerten, ahová ugyancsak tudósítani mentem... Ellopták vagy elveszítettük, ez soha nem derült ki, ezt az egyet soha nem sikerült megnyugtatóan tisztáznunk, de én mégis azt hiszem, hogy igenis, ellopták... Ferenc később még egy verset is írt hozzá: „Nőt még nem öleltek át úgy, ahogy én a pause-gombot időnként lenyomtam rajtad...” Ezt az újat viszont untig elég csak letenni az asztalra, amelyiknél ülünk beszélgetés közben, s úgy is nagyon jó felvételeket készít. Igaz ugyan, hogy ha az asztalra teszed, akkor felveszi a motorzúgást is, a saját működésének zaját, de attól még a felvétel nagyon is használható lesz. Jó, talán csak sístereg egy kicsit... Csak őt néztem, mereven, a szemét, ahogy hátradóltam ott a karosszékekben.

HARMADIK Eltértem volna a tárgytól?

HARMADIKÁ Kérdezte egy adott pillanatban. Nagyon zavarba jöttem, mert igazából fogalmam sem volt, hogy eltért-e a tárgytól. Csak ittam, magamba szívtam a szavait... a szememmel... az arcát kémleltem... a redőit, bőre pedéseit... a bőrét... a mélységeit... Kintről behallatszott az épp leszúrt jószág visitása, hörgése... majd semmi... az épp hangúrt jószág elhaló csendje... ha van olyan, hogy elhaló csend... ha a hang elhal, csend lesz belőle... de nem tudom, hogy elhalhat-e a csend... kihalt... igazából halálos csend volt az, ami a visitás és hörgés helyébe lépett... Csak a sürgés-forgás maradt, a disznótoros kapkodás, a jövés-menés... A gyerekek beözönlöttek az udvarról a velünk szomszédos nappali szobába. Addig kint voltak ők is az udvaron, a felnőttek, még ha akarják sem zavarhatták volna be őket korábban. Minden gyerek imádja végignézni, ahogy leszúrnak a jószágot, s titkon, vagy nem is titkon, inkább toporzékolva, mintha csak azt mondaná, „inkább engem vigyen fel a padlásra!!!”, abban reménykedik, hogy ő foghatja a disznó farkát, miközben... A rajzfilmről azonban már nem akartak lemaradni, no, hát az aztán számításba se jöhet, s egyébként is, az unalmas pörkölés már egyáltalán nem érdekelte őket. A haláltusának vége, gyerünk tovább... Mondd csak, kicsi kocám, van még valami a tarsolyodban? *(A háttérből különböző közismert rajzfilhangokat hallunk, majd a Foxi Maxi rajzfilmsorozat népszerű betétdala is felismerhetően felhangzik: „Ó, te drága Klementina, csak tudnám, hogy merre jársz...”)* Teljesen dekoncentrált voltam.

HARMADIK Eltértem volna a tárgytól?

HARMADIKÁ Ismételte meg, határozottan nekem szegezve a kérdést. Csak nyögni tudtam, nem jött ki hang a torkomon, mintha a hangszálaimra telepedett volna valami. Valami kór. Valami ismeretlen kór. Valami kiismeretlen kór.

HARMADIK *(visszhangzik)* Eltértem volna a tárgytól?

HARMADIKÁ Visszhangzott a fejemben.

HARMADIK *(visszhangzik)* Eltértem volna a tárgytól?

HARMADIKÁ Visszhangzott a szobában.

HARMADIK Eltértem volna a tárgytól?

HARMADIKÁ Visszhangzott az egész házban.

HARMADIK Eltértem volna a tárgytól?

HARMADIKÁ Visszhangzott még az udvaron is.

HARMADIK Eltértem volna a tárgytól?

HARMADIKÁ Visszhangzott az egész faluban.

HARMADIKÉ Eltértem volna a tárgytól?

HARMADIKÁ Visszhangzott később a felvételen is.

HARMADIKÉ Eltértem volna a tárgytól?

HARMADIKÁ A fotós közben kint téblábolt az udvaron a disznótorozó, pálinkázgató rokonság körében. Ahogy az már lenni szokott, leállították a szívesen látott vendéget... Ő igazából akkor még be sem jött a házba, nem járt még bent. Ahogy megérkeztünk, rögtön hátrament, s végignézte, és persze végig is fotózta az egészet, attól kezdve, hogy bementek az emberek a jószágért az ólba. „Nagybátyám volt a főkolompos disznóölés ügyében... Soha nem engedte volna meg senkinek sem, hogy helyette szúrja le”, mesélte később Szophoklész... Amikor a főszerkesztő megtudta, hogy épp disznóvágás lesz Szophoklészéknél, amikor mi az interjút megyünk elkészíteni hozzá, rögtön megbízta a fotósunkat, hogy készítsen arról is egy képriportot. Vidéki disznótor a híres tragédiász udvarán! Ez kell az olvasóknak – mondta –, végre valami igazán életszerű! Egyébként is, csak nagyon ritkán tudunk eljutni a provinciába, használjuk hát ki az alkalmat, „ha már úgyis ott vagytok”... És különben se pazaroljunk arra benzint, hogy majd egyszer külön leutazunk egy hétköznapi vidéki disznótor miatt...

HARMADIKÉ *(továbbra is visszahangzik)* Eltértem volna a tárgytól?

HARMADIKÁ A nappaliban valaki kikapcsolta a tévét. A gyerekek ugyan zúgolódtak, de erélyes szóval, meglehetősen otrombán leszidta őket valaki emiatt... És elzavarta a gyerekeket a boltba. Nem tudom, ki lehetett, talán Szophoklész felesége, vagy valamelyik rokon, tényleg nem tudom... Nem hiszem, hogy a felesége lehetett volna, mert mégiscsak... de ki tudja? Pedig tényleg nagyon jó ötlet volt ez akkoriban a tévésektől! Szombaton és vasárnap kora reggel sugároztak egészen hosszú rajzfilm-összeállításokat azzal a címmel, hogy: Hagyd aludni a papát és a mamát! Órült jó ötlet, hiszen a gyerekek délelőtt járnak iskolába, korán kelésre vannak programozva, s bizony hétvégén is megébrednek... A felnőttek meg, ugye, csak hétvégén pihenhettek ki magukat. Hány hajnali veszekedésnek voltam már szem- és fültanúja például a nővéreméknél is, amikor a kora reggel ébredő csemeték nem hagyták aludni dicső őseiket...

ÓVODÁS KISLÁNY Anyúúú... ne aludj!

ÓVODÁS KISFIÚ Kelj fel, anyúúú... légy szíves...

ÓVODÁS KISLÁNY Anyúúú... éhes vagyok!

ÓVODÁS KISFIÚ Apúúú... azt ígérted, elviszel horgászni...

ÓVODÁS KISLÁNY *(nyafog)* Keljetek már fel!

(Csecsemősírást hallunk, majd egy rockkoncert legvégének hangjait, amikor a közönség skandál:

– Vissza! Vissza! Vissza! Vissza! Vissza! Vissza! Vissza! Vissza! Vissza! Vissza!

Valaki felrúgta a pléhvödrot, irtóztató, vérfagyasztó csörömpölés. Dermedt csend.)

HARMADSZOR Engedje meg, hogy bemutakozzam...

(Felhangzik Izrael állam himnusza. A zene nem szól túl sokáig, épp csak annyit ideig, hogy felismerhető legyen. Később sem szakad meg, csak elhalkul, s az előtérben megszólal Harmadszorra. Miközben beszél, a zene a háttérben mindvégig megmarad.)

HARMADSZORRA Ahogy a Cinema filmmagazin is megírta egyik márciusi számában... Nem tudom már, melyik március lehetett, de ahogy így elnézem, nagyon jó márciusnak kellet lennie... Szóval, ahogy a Cinema filmmagazin is megírta abban a bizonyos márciusi számában, „1948-ban új ország született: Izrael. Miközben Hollywood viszonylag későn mert először foglalkozni a holokauszttal, ami végső soron Izrael megalakításához vezetett *(hiszen a Schindler listája csak 1993-ban készült)*, 1965-re már két látványos mű is feldolgozta az első izraeli-arab háborút: Otto Preminger *Exodus* (1960) és Melville Shavelson *Cast a Giant Shadow* (1965) című filmje. Az első film néhány zsidó menekült példáját kiragadva mutatta be útjukat saját nemzetük megalakítása felé, a másik pedig »Mickey« Markus amerikai tiszt történetét meséli el, aki a fiatal Izrael államnak segített az arab államok elleni védekezésben és az izraeli hadsereg megszervezésében, közvetlenül a megalakulás után. A cionizmus nevében harcoltak még *(nem mindig osztatlan sikerrel)*: Paul Newman, Lee J. Cobb és Sal Mineo *(Exodus)*; Kirk Douglas, Yul Brinner, Frank Sinatra, John Wayne és Senta Berger *(Cast a Giant Shadow)*.”

(Ismét felhangzik Izrael állam himnusza, de megint csak annyi ideig, hogy felismerhessük, akkor pedig egy olyan effektus szakítja meg, mintha a lemezjátszó tűje végigcsúszna a lemezen.)

HARMADIK *(üvölt és visszhangzik)* Eltértem volna a tárgytól?

(Felhangzik az Električni Orgazam együttes Keine Macht Den Drogen című zeneszáma. Fűlértő és dobhártyaszaggató erősséggel szól a zene.)

HÁROM *(ordító hangja a zenén keresztül)* Csend legyen!

(A zene hirtelen félbeszakad.)

HARMADIK S mondá, hogy legyen csend, s lőn csend...

(Csend van.)

ÓVODÁS KISLÁNY *(dúdolja a dal szövegét)* Drogen, drogen über alles, über alles in der welt...

(A telefon szabad jelzését halljuk.)

HARMADSZOR Kérem, tárcsázza a következő számot!...

HARMADSZORRA Igen!

HARMADSZOR Kilencvenkilenc...

HARMADSZORRA *(folyamatosan ismétli a tárcsázott számokat; közben pedig halljuk, ahogy tárcsáz a telefonkészüléken)* Kilencven...kilenc...

HARMADSZOR Harminchat...

HARMADSZORRA *(megismétli)* Harminchat...

HARMADSZOR Egy...

HARMADSZORRA *(megismétli)* Egy...

HARMADSZOR Négy-nulla-kilenc-nulla...

HARMADSZORRA *(kitérően ismételve)* Négy-nulla-kilenc-nulla...

HARMADSZOR Négyszázhuszonhárom.

HARMADSZORRA *(mint fenn)* Négy-kettő-három...

(Egy ideig a telefon szabad jelzését halljuk, majd a készülék egy idő után nem jelez semmit, süket a vonal. Teljesen váratlanul megszólal egy hallhatóan rögzített, felvételtől bejátszott férfihang:

– A hívott számon előfizető nem kapcsolható, kérjük, forduljon a tudakozóhoz.

Írógépkattogás, valaki felnyit egy dobozos sört, eltörik egy üveg az aszfalton, hányás, öklendezés hangjai, mély, tántoríthatatlan, férfias horkolás, a lépcsőházban visszhangzó könnyed, nőies léptek távolodó kopogása, ébresztőóra csörgése.)

HARMADIKÁ Aznap reggel, amikor a rádió bemondta és világgá kürtölte Szophoklész halálhírét, Ferenc az ágyamban ébredt. Előző este valami házibulin voltunk. Utólag, amikor beszéltünk róla, többször is acid party-nak neveztem, mert olyan jól sikerült, és a hangulat is legalább olyan frenetikus volt. Extasy meg diszkódrogok persze nem voltak, kiiregedtünk mi akkorra már abból, helyette inkább csak alkoholt fogyasztottunk töménytelen mennyiségben. Pedig nem is úgy kezdődött... Nem is valami nagy bulinak indult az egész... Sőt, egyáltalán nem volt tervbe véve, hogy mi aznap este még majd bulizunk is... Tulajdonképpen épp az volt a legszebb az egészben, hogy teljesen spontán kezdődött... Csakis ezért sikerülhetett ennyire jól...

(A telefonkészülék foglalt jelzését halljuk.)

Katival úgy beszéltük meg, hogy délután három órakor találkozunk a színházban, s utána kimegyünk a piacra vászt venni, mert depillálni akarta a lábát. Jön a tavasz, ha nincs máris itt, habár sokan meg épp arról beszélnek mostanában, hogy az idén nem is lesz rendes tavaszunk, hanem csak valami kis néhány napos mímelése az egésznek, amivel a természet majd ki akarja szűrni a szemünket... Valami kis akárm... Szóval, hogy igazából ősz sem volt, hanem egyből jött a tél a nyár után. Engem valójában nem foglalkoztatnak, és soha nem is foglalkoztattak ezek a dolgok, csak úgy mondom, mert beszélnek róla... Jön a tavasz, Kati pedig egész télen elmulasztotta depillálni a lábát, szőrös, mondja... Olyan szőrös, mint egy... Gyantával még sohasem csinálta, én meg szinte még nem is csináltam mással, mindig azzal szoktam, egyedül, otthon. Habár egyszer elmentem a kozmetikushoz, de aztán meg is fogadtam gyorsan, hogy én bizony oda többé be nem teszem a lábam. Megvettük tehát a piacon a gyantát, aztán meg elmentünk Katiékhoz, de még útközben szóltam neki, hogy talákoztam délelőtt Zolival és Tibivel, s ők is arról beszéltek, hogy délután be akarnak nézni hozzájuk.

(A telefonkészülék foglalt jelzését halljuk.)

Katinak és Andrisnak aznap volt a második házassági évfordulója, de ez már csak akkor derült ki a számunkra, amikor mindannyian ott voltunk náluk. Nem is tervezték nagy ünneplést, hiszen majd csak két héttel később, vagy lehet, hogy

volna az akár már három is... Szóval úgy tervezték, hogy harmincegyedikén rendeznek majd egy hatalmas bulit házassági évfordulójuk alkalmából Andris apjának vidéki házában, mert az ő lakásukat ehhez kicsinek tartották. Igen, ez egy keddi nap volt, tehát Szophoklész szerdára virradóra halt meg. Árpival viszont én meg azt beszéltem meg, hogy ő is Katiékhoz jön majd értem. Amikor Kati meghallotta, hogy mekkora vendégsereglet érkezik hozzájuk délután, rögtön vett a gyanta mellé orosz salátához való zöldségféléket, amolyan előre elkészített, lefagyasztott süteményeket, amelyeket csak be kell dugni a sütőbe és perceken belül készen vannak, meg egy kiló, szintén előre elkészített pljeskavicát.

(A telefonkagylóból most azt halljuk, hogy a hívott számon ugyan kicsörög a telefon, de senki sem veszi fel. Az ötödik csörgés után bejelentkezik az üzenetrögzítőn egy férfigang:

– Önnek pechje van, nekünk pedig üzenetrögzítőnk! Ez a négy-nulla-kilenc-nulla-négy-kettő-hármas telefonszám. János, Olga, Emil, Géza és Jenő lakása. Sajnos, nem vagyunk itthon, vagy legalábbis nem vagyunk abban a helyzetben, hogy felvegyük a telefont. A sípszó után, kérem, hagyjon üzenetet vagy küldjön faxot. Ha kívánja, diktálja be telefonszámát, és mi visszahívjuk.)

(Harmadika hanghordozásából érezzük, hogy az üzenetrögzítőre beszél.) Amikor megérkeztünk Katiékhoz, Árpád már ott volt. Akkor még nem is akart sörözni, később azonban beadta a derekát és engedett a rábeszelésnek. Összevissza nyolc hónapja volt már, hogy egyáltalán nem ivott alkoholt... Kati beszámolt Andrisnak arról, hogy mi mindent vásárolt össze, ki mindenki várható még hozzájuk aznap délután, s hogy ő gondoskodott kajáról, Andris meg most szépen gondoskodjon piáról. S akkor még senki nem számított arra, hogy Mari, Kálmán és Ferenc is bevágódik majd.

(Telefoncsörgés. Harmadika a harmadik csörrenés után felemeli a kagylót, s hangját ettől a pillanattól kezdve úgy halljuk, mintha a vonal másik végéről beszélne hozzánk.)

Írd és mondd, összesen hét sörösüveg volt Katiéknál a házban, s abból is az egyik tele. Andris ezt felbontotta, és áttöltötte egy korsóba, hogy az üveget becserélhesse. Árpád ekkor kezdett inni, mert Andris odanyomta az orra alá a korsót, ő meg végül is nem tudott már tovább ellenkezni... Együtt mentek át a szomszédos kisboltba feltölteni a tartalékokat. Mi meg, csajok, a konyhában tömörültünk, és ekkor már Marival is kiegészülve azon fáradoztunk, hogy lecsupáljuk Kati lábáról a szórt. A pasikat meg közben beküldtük a szobába. Kati meg még rá is parancsolt Andrisra, hogy tegyen fel valami hangos zenét, ne hallatsszon be az üvöltözése, ahogy kiabál fájdalmában.

(Harmadika leteszi a telefont, halljuk, ahogyan a kagyló koppan a készülék testén. A hangja ezután már újra természetes.)

Ferenc reggel, az ébredés után látta rajtam, hogy nagyon rossz hatással volt rám a hír, amit a rádióban hallottunk, Szophoklész halálhíre... Mindenáron beszélgetni szeretett volna velem, meg akart vigasztalni, de én meg épp ezt nem akartam, illetve épp ezt akartam az adott pillanatban a legkevésbé. Az igazat megvallva, nem is jutott velem valami sokra...

ÓVODÁS KISLÁNY Egy lehetséges párbeszéd.

(Az első lehetséges párbeszéd végéig egy nagyvárosi forgalmas utca hangjait, zajait, morajait és robajait halljuk a háttérben.)

HARMADIKÁ Jó napot! A főnöke?

HARMADIK Ma még nem láttam.

HARMADIKÁ Be fog jönni?

HARMADIK Lehet, hogy már itt is van.

HARMADIKÁ Hol?

HARMADIK Nem tudom, de üljön le és várja meg, nekem, sajnos, mennem kell.

(Ajtócsapódás. Csend. Megszűnnek a nagyváros zajai.)

ÓVODÁS KISLÁNY Egy másik lehetséges párbeszéd.

HARMADIKÁ Igaz?

HARMADIK Talán.

HARMADIKÁ De mégis?

HARMADIK Sok.

HARMADIKÁ Nagyon?

HARMADIK Nagyon. Te is?

HARMADIKÁ *(kivár)* Végül.

HARMADIK *(közömbös)* Mindegy.

HARMADIKÁ Az.

HARMADIK Nézz körül! Mit láatsz? Sehol egy ember, sehol egy állat, sehol egy növény!

HARMADIKÁ S te hol vagy?

HARMADIK Valahol biztosan.

HARMADIKÁ S te vagy?

HARMADIK Lehet.

HARMADIKÁ Mint a pókok?

HARMADIK Vagy egészen másként.

HARMADIKÁ Mint?

HARMADIK Futok. *(Szünet.)* Most is. Ebben a pillanatban is. *(Szünet.)* Szeretnék elfutni előlük.

HARMADIKÁ *(valamivel rövidebb szünet után)* Szeretsz?

HARMADIK Félek.

HARMADIKÁ Mítól?

HARMADIK A haláltól.

HARMADIKÁ Vége.

HARMADIK Azt te csak gondolod. Most kezdődik.

HARMADIKÁ S hogy mennyiben más, mint szeretnénk, azt csak a lovak nyérése jelzi. Ám futva a Gonosz elől, gonoszakká válhatunk csak a Földön, s bár tudni és tisztázni szeretnénk létünk értelmét, a valótlanóságok valós gyökereibe ütközünk.

HARMADIK Mikor tegnap este kinéztem az ablakon s megláttam a lassan ködösülő faleveleket, egy gondolat fogant meg agyamban. Jó volna tengerek árján úszva elmondani a világ legalantasabb dolgait.

HARMADIKÁ Nem épp bőrünk felszíne-e az, amit oly sokszor tapostunk már sárba a legfényesebb szónoklatok garmadájjával, s ha fázunk, nem épp e réteg-e az, amelyik elzárja a melegséget?

HARMADIK Sirassuk el sorsunk keménységének fájdalmait, s bár múltó napjaink férgesek mind, szépek tűnnek az apró galádságok.

HARMADIKÁ Önmagunkat csukjuk börtönbe saját el nem követett vétkeinkért, s önmagunkhoz könyörgünk a szabad holnapért. Elindultam, elindulhattam volna talán keskeny ösvények tövisekkel teli útjain, hogy anyám meddő méhének termékét keressem, de szólva bűvös erővel, fejemben ma már más dallam rivall. Köszöntve, ahogy bögnek a marhák egy feje tetejére állított világra. Vajh, ha lenne még egyszer gondolat!...

HARMADIK S az őrjöngő sereg nem látja tán, mi bűn van ott, hol az igazságot keresi?...

(Valaki felrúgta a pléhvödröt, irtóztató, vérfagyasztó csörömpölés. Dermedt csend.)

HARMADIKÁ *(teljesen nyugodt hangon)* Vigyázz.

ÓVODÁS KISLÁNY Harmadik lehetséges párbeszéd.

HARMADIKÁ De ezúttal nem közted...

HARMADIK ...és köztem...

ÓVODÁS KISLÁNY És egészen más környezetben.

(A háttérben ettől a pillanattól erdőszéli hangokat, a természet hangjait halljuk.)

HARMADSZOR Szevasz!

HARMADSZORRA *(megszeppen)* Megjöttél?

HARMADSZOR Amint láthatod.

HARMADSZORRA Mi újság?

HARMADSZOR *(közömbösen elhadarja)* Lezuhant egy repülőgép, százhetvenkét halott, államcsíny Peruban, elhunyt az argentin külügyminiszter, meggyilkolták a kolumbiai belügyminiszter fiát...

HARMADSZORRA *(a szavába vág)* Ez tényleg semmi!...

HARMADSZOR *(hosszabb szünet után)* Elvesztem.

HARMADSZORRA Miben?

HARMADSZOR Magamban.

HARMADSZORRA És?

HARMADSZOR Semmi, szabadságot kérek.

HARMADSZORRA Mennyit?

HARMADSZOR Egy hét elég lesz.

HARMADSZORRA Rendben van.

HARMADSZOR Köszönöm szépen, akkor megyek is.

(Ajtócsapódás.)

HARMADSZORRA Marha!

(Egy kínai gongütés hallatszik, majd gamelán zenekar kezd játszani.)

HARMADSZORRA Még ma is tisztán látom azokat a pillanatokat. Sötét volt, de én mindent láttam...

(A gamelán zene itt egy pillanatra megszakad. A szünetben mobiltelefon csörgeése hallatszik: valami többszólamú csengőhangot hallunk.)

ÓVODÁS KISLÁNY Egy lehetséges monológ.

(Újra felhangzik a többszólamú csengőhang, majd folytatódik a gamelán zene.)

HARMADSZORRA (a telefonba beszél, időnként megszakítva, mert figyel a vonal másik végén lévő beszélgetőtársára; a háttérben időközben mindvégig hallatszik a gamelán zenekar játéka) Halló! Igen, én vagyok... (Szünet.) Hogyan? (Újabb szünet, majd emeltebb hangon folytatja.) Az újság nem készül el ezen a héten?! (Szünet, majd dühösen kiabálva folytatja.) Nem érdekel engem a gép meghibásodása, a szerződés az szerződés... (Szünet.) A folytatásban egyre inkább begerjed.) Nem értem meg! Azért, mert nem akarom megérteni!... Ha a nyomda nem végzi el idejében a munkát, bíróság elé viszem az ügyet! Ha egy-két napról lenne szó, még tolerálnám, de egy egész hét, az már sok!... Ami sok, az sok! Végeztem!

(A gamelán zene hirtelen megszakad.)

ÓVODÁS KISLÁNY A negyedik lehetséges párbeszéd.

(Biciklicsengő csilingelése. Ismét az utcán vagyunk.)

HARMADSZORRA Üdvözlöm, főnök, hogy szolgál a kedves egészsége?

HÁROM Köszönöm, jól! És az öné?

HARMADSZORRA Az is, hogy lekopogjam... (Lekopogja.)

HÁROM Erre jártam, gondoltam, benézek.

HARMADSZORRA Jól tette, főnök, maga itt mindig szívesen látott vendég.

HÁROM Mikor jelenik meg a következő szám?

HARMADSZORRA Nyomdában van, a többi már az ő dolguk.

(Többtucatnyi kereplő hangja szakítja félbe a beszélgetést, zajos, hangoskodó tömeg halad el a társalgók mellett. A kereplők hangja mindent elnyom, még a saját skandálásukat is, amiből csak foszlányokat hallunk:

– Vissza! Vissza! Vissza! Vissza! Vissza! Vissza! Vissza! Vissza! Vissza! Vissza!)

HARMADIKÁ (hangja kiszűrődik a skandáló és kereplőkkel tüntető tömeg zajából) Sakk! Matt!

(Folytatódik a lármázás.)

HARMADIKÁ (hangja ismét áttör a tömegben) Büdös disznó!

(Folytatódik a skandálás és a kerepelés.)

ÓVODÁS KISLÁNY (akárcsak Harmadika hangja, az övé is áttör a tömeg zsi-váján) Az ötödik lehetséges párbeszéd.

(A lármázás egy igen rövid ideig még folytatódik, majd lassan, de biztosan távolodni kezd, s fokozatosan egészen elhalkul. A folytatásban folyamatosan halljuk még a háttérből, de egészen halkan.)

HÁROM *(kiabál)* Kelj fel! Kelj fel! Kelj fel! Kelj fel!

HARMADSZORRA *(mint akit most riasztottak fel mély álmából)* Heee?...

HÁROM *(megdicséri)* Jól van, ez a beszéd!

HARMADSZORRA *(hirtelen és dühösen)* Hol van?

HÁROM Elvitték.

HARMADSZORRA Mikor?

HÁROM Még tegnap.

HARMADSZORRA Azóta nem jött?

HÁROM Nem.

HARMADSZORRA Vissza kell jönnie!

HÁROM Nekem ugyan nem hiányzik.

HARMADSZORRA De nekem számadással tartozik.

(A lármázó tömeg hangja végleg eltűnik a háttérben.)

ÓVODÁS KISLÁNY Még egy lehetséges monológ.

(Ismét a gamelán zenekar játékát halljuk.)

HÁROM Szüleim minden reggel az óvodába visznek. Ott aztán csuda jó, mert ott van a sok gyermek. Reggeltől délig, míg értem nem jönnek, boldogan játszadoznak, nem hullhatnak könnyek. Van ott sok játék, autó tucatszám, s az óvó néni mondja: „jók legyetek ám!” De amikor eljön értem apu, s bezárul mögöttünk a kapu, szomorú vagyok egy kicsit, de tudom, hogy holnap újra láthatom Fercsit, Atit, Ibit, Szilvit, s újra együtt vonatozunk, bárkit befogad majd a vonatunk.

(A gamelán zene elhalkul, a háttérben ismét a disznótor hangjait halljuk.)

HARMADSZOR *(mintha ott lenne ő is a társaságban, s a többiek szórakoztatására, csak félvállról elmesél egy viccet)* Két székeley beszélget: „Te, figyelj már! A fiam belepislte a nevét a hóba!” „És mi van abban?” „Hát csak annyi, hogy a lányod kézírásával...”

(Felhangzik a nevetés a disznóölő társaságban.)

HARMADSZORRA *(hangja bemozdóként a közelben álló rádióból)* Kedves hallgatóink, pontos időjelzést adunk. Az ötödik sípszó szőr óra bőr percet jelez!

(Elhangzik az öt sípszó, gyermekkacaj, majd hangos diákzsivaj. Mindebbe beúszik a zene: az Električni Orgazam együttes Keine Macht Den Drogen című zeneszáma. Fűlértő és dobhártyaszaggató erősséggel szól a zene.)

HÁROM *(ordító hangja a zenén keresztül)* Csend legyen!

(A zene hirtelen félbeszakad.)

HARMADIKÁ S mondá, hogy legyen csend, s lőn csend...

(Csend van.)

ÓVODÁS KISLÁNY *(dúdolja a dal szövegét)* Drogen, drogen über alles, über alles in der velt...

HARMADIKÁ Ferenc egyértelműen és minden köntörfalazás nélkül kijelentette, hogy nem jön velem a temetésre...

HARMADIK Arra ne is számíts, hogy én veled megyek ennek a pasinak a temetésére!

(A távolból egy hatalmas, százezres tömeg közeledik. Futó lépteik dobogása lassan, fokozatosan erősödik fel. Egyre ijeszteőbb, vést sejtetőbb... Csak futnak, s ahogy közelednek felénk, egyre inkább érezzük, hogy veszett, menekülő rohanás ez. Nyögésüket, mondatfoszlányaikat, lihegésüket nem halljuk: csak dübörgő, fenyegető, menekülő, futó, rohanó lépteik robaját.

A távolban valahol félreverik, megkongatják a harangokat. A harangzúgásra a közelből egy másik harang hangja válaszol, ám ez ezúttal temetésre szólít.

Szophoklész temetésén vagyunk, a temetőben lágy szellő lengedez.)

HÁROM *(papként)* Kedves testvéreim, társaim a gyászban! Egész nemzetünknek kijár ma a gyászruha, hiszen népünk egyik legnagyobb szülöttjét helyezük örök nyugovóra. Szophoklészünk már életében klasszikussá lett, ezért megilleti őt a különleges, rendhagyó szertartás. Honi színjátszásunk legnagyobb neveit, kiemelkedő színművészeinket kértem fel arra, hogy itt, ma, ebben a szomorú percben, mielőtt hatalmas tragédiaköltőnk testét végleg elnyelné a sírgödör, adjanak elő részleteket a legismertebb és legmaradandóbb tragédiáiból, s ezzel is tegyék emelkedettebbé gyászos pillanatunk. A megkérdozettek mindegyike elvállalta ezt a megtisztelő feladatot, így most elsőként... *(Bemondja a Harmadszor szerepét játszó színész nevét.)* ...a Papnak Oedipus királyhoz intézett szózatát adja elő az Oedipus király című tragédiából Babits Mihály fordításában. Hallgassátok velem, testvéreim, társaim a gyászban, a szerzőnek kijáró kegyelettel.

HARMADSZOR *(valóban emelkedetten, a szerző iránti mélységes tisztelettel)*

Igen, hazám uralkodója, Oedipus,
itt látsz bennünket, minden korból, itt ülünk
oltáraidnál: olyan is, ki zsenge még
nagy útra, vagy kit öreg évek súlya nyom;
én, Zeusz papja, és ezek mind, ifjaink
virága; és a többi nép is lombosan
ül a tereken, Pallas kettős temploma
előtt, s Isménos jósló hamvai körül.
A város, amint magad is látod, nagyon
megingott, és nem tudja fölemelni már
fejét a véres zavarok poklaiból,
pusztulva földje gyümölcsös bimbóiban,
pusztulva a legelő gulyákban s a nők
meddő szüléseiben; rajt ütött gyűlölt
lázal a gyújtó isten, a vad döghalál,
és Kadmos háza megürül, s a fekete
Hádés sirással, jajgatással gazdagul.
Nem istenek párjának nézlek én, s akik
tűzhelyedhez ültünk, e gyermekek, hanem

emberek elsejének, az élet gonosz
csapásai közt, s engesztelni az eget:
ki jöttél és föloldoztad Kadmos városát
a kemény dalnok harácsától; és pedig
mi nem vezettünk, nem mutattunk módokat,
csupán az isten oktatott megváltani
életünket – így mondják, és mi így hisszük is.
Most hát, óh, mindnyájunk királya, Oedipus,
mindnyájan im hozzád fordulva kérelünk,
találj valami segítséget, istenek
sugallják bár, vagy ember adja ötletét.
Mert úgy látom, hogy a tapasztalt emberek
tanácsa hajt leginkább eleven sikert.
Kelj, halandók legjobbja, fogd föl városunk,
kelj, vedd gondodba! mert e föld még máig is
megmentőnek hív régi nagy jótettedért.
Ne emlékezzünk majdan kormányodra úgy,
hogy álltunk előbb és elestünk azután:
de biztosságba vinni fogd föl városunk!
Mert akkor is szerencsés madár vezetett
szerencsét hozni nekünk: légy a régi most!
Ha már úgy vagy e földön, ami vagy ma: szebb
embereken, mint pusztaságon lenni úr!
Mivel semmi a torony, semmi a hajó
a benne-népes emberektől özvegyen.

(Szerény, visszafogott taps.)

HÁROM (papként) Köszönöm a kiváló tolmácsolást... (ismét bemondja a Harmadszor szerepét játszó színész nevét a megfelelő toldalékkal: -nak/-nek), valóban gyönyörű élmény volt előadását hallgatni. Most pedig szeretném felkérni... (bemondja a Harmadszorra szerepét játszó színész nevét) ..., hogy lépjen ide mellém! Ő egy rövid részletet fog előadni nagy halottunk *Elektra* című tragédiájának karénekeiből Devecseri Gábor fordításában.

HARMADSZORRA

Ó, lány, lány, borzalmas anyád
gyermeke, Elektra, miért
olvadsz szüntelen siránkozva
érte, kit egykor anyád, a ravasz, megölt,
sírsz soha nem nyugvón, Agamemnónért,
kit durva kéz leterített; vesszen, aki ilyet
mível, ha illik így beszélnem.

(...)

Hádész mindent eltemető
mocsarából nem tudják jajaid
föltámasztani őt, sem a bús ima;
mégis a kínodat így növeled tovább

szertelenül, s elemészt örökös bajod,
pedig ez nem ad soha gyógyírt sebeidre. Mondd,
miért akarsz gyöttrődni folyton?

(Szerény, visszafogott taps.)

HÁROM *(papként)* Köszönöm a tisztelt színművészeknek a kiváló tolmácsolást, s külön köszönöm, hogy előadásukkal emelkedettebbé tették ezt a szomorú percet.

(Felhangzik Izrael állam himnusza, de úgy, mintha a szertartás része lenne, s emelkedettségében is idomul a hangulathoz. A zeneműből csak egy egészen rövid részletet hallunk, éppen csak annyit, hogy felismerhessük. Amikor a zene elhalkul, felhangzik Harmadszorra hangja.)

HARMADSZORRA *(hangja háttérében a himnuszt továbbra is folyamatosan halljuk)* Ahogy a *Földünk országai* című könyvben is olvasom... Szerkesztette: D. Gergely Anikó, Kossuth Könyvkiadó, Budapest, 1982. Szóval, ahogy a *Földünk országai* című könyvben is olvasom *(felolvas)*: Területe: 20 700 km². Lakosainak száma egy 1978-as becslés szerint: 3 545 000. Fővárosa: Jeruzsálem. Hivatalos nyelve: ivrit és arab. Pénzneme: izraeli font. Az ENSZ 1947-ben Tel Avivot jelölte ki Izrael fővárosának. 1950-ben az izraeli kormány Jeruzsálemet *(a nyugati részét)* nyilvánította fővárossá, ezt azonban a nagyhatalmak nem ismerték el. 1980 júliusában az izraeli parlament törvényjavaslatot fogadott el Kelet-Jeruzsálem bekebelezéséről.

(Ismét felhangzik Izrael állam himnusza, de megint csak annyi ideig, hogy felismerhessük; akkor pedig egy olyan effektus szakítja meg, mintha a lemezjátszó tűje végigcsúszna a lemezen.)

HARMADIK *(suttogva – enyhe visszhanggal a hangján)* Eltértem volna a tárgytól?

HARMADIK A Nem is értettem már semmit sem...

HARMADIK *(üvölt és visszhangzik)* Eltértem volna a tárgytól?

HARMADIK A Visszhangzott fejemben.

HARMADIK *(üvölt és visszhangzik)* Eltértem volna a tárgytól?

HARMADIK A Visszhangzott később a felvételen is.

HARMADIK *(üvölt és visszhangzik)* Eltértem volna a tárgytól?

HARMADIK A Amikor egy kicsit kezdtem volna felocsúdni, már mindenre túl késő volt, túl késő volt ahhoz is, hogy bármit tehessek. Lassan, fokozatosan, apró mozaikkockaként kezdtem felfogni, hogy mi is történik tulajdonképpen... Tulajdonképpen... velem... Ott táncoltam Szophoklész dolgozószobájának közepén anyaszült meztelenül, és sokkal világosabb volt bent, mint azelőtt, mint korábban, amikor még az interjút készítettük... Mintha hetvenezer, akárha számlálhatatlanul sok reflektor fénye csapódott volna egyszerre az arcomba. Anyaszült meztelen voltam, és ott táncoltam a szoba közepén, dobáltam magamat, valami zene is szólt, angolul: fame, I... I'm... I'm gona live forever...

(Felhangzik Alan Parker rendező Fame című filmjének címadó dala. A háttérből, Harmadika szavainak aláfestéseként halljuk.)

A fotósunk pedig ott ugrált körülöttem, és megállás nélkül kattogtatta a fényképezőgépet, folyamatosan villogtatta a vakuját, aktfotókat készített rólam, miközben én táncoltam, és kajánul vigyorgott, habár ő azt valószínűleg mosolynak szánta. Nagyon zavart, idegesített, rá akartam szólni, hogy hagyja abba, ne csinálja, menjen onnan, engedjen leülhőm, engedjen felöltőznöm, de valahogy nem hagyták el szavak az ajkamat, valahogy nem tudtam megszólalni, mintha valamilyen furcsa erő hipnózisban, vagy inkább révületben tartott volna. *(Énekel): Fame, I'm gona live forever... (Ismét beszédhangon folytatja:)* Szophoklész továbbra is ott ült a karosszékben az asztal mellett, előtte az asztalon az új magnóm, még mindig bekapcsolva, s a kazetta még mindig forgott benne...

HARMADIK *(kaján nevetéssel)* Eltértem volna a tárgytól?

HARMADIK Szophoklész kényelmesen hátradólt karosszékében, és kaján vigyorral az arcán azt figyelte, hogyan táncolok, bal lábával pedig a dal ritmusát dobolta a parkettán. Élénken figyelte, hogyan ugrál ott körülöttem a fotósunk. *(Elsírja magát.)* Ez az utolsó emlékem erről a napról, ezekről az eseményekről, semmi másra nem emlékszem. Ez az utolsó emlékem a fotósról is... *(Sírós hangon, zokogását visszafogva énekel.)* Fame, I'm gona live forever... Fame...

HARMADIK *(kaján nevetéssel)* Eltértem volna a tárgytól?

HARMADIK Másnap vagy harmadnap reggel, nem is tudom már, mennyi idő telhetett el közben, Szophoklész ágyában ébredtem. Hanyatt fekvé aludtam, s ugyanolyan anyaszült meztelen voltam, mint tánc közben néhány nappal korábban – vagy, ötlött fel bennem: azóta?! Nem tudtam, mi történhetett, nem is sejtettem, hogyan kerülhettem oda, de hogy még egy pokrócot, egy takarót sem dobtak rám... Szophoklész ott ült az ágy szélén, s meztelen volt ő is. A szeméremszőrzetemet simogatta, és ezúttal nagyon kedves mosoly ült az arcán. Pezsgő állt az éjjeliszekrényen... Szophoklész a jeges vödörbe nyúlt, és kiemelt egy maréknyi jégkockát... A mellemlre terítette az egészet.

HARMADIK *(kedves, lágy, selymes hangon)* Eltértem volna a tárgytól?

HARMADIK Kérdezte. – Nem, dehogyis, csak folytassa – vágtam rá egyből. Nem éreztem semmi furcsát, s az sem lepett meg, hogy végre meg tudtam szólalni. – Kívánja autorizálni az interjút? – kérdeztem.

HARMADIK *(mint fenn)* Ugyan, dehogy...

HARMADIK Legyintett. A fotósunk viszont nyoma veszett. Senki sem tudott róla semmit a házban; nem tudták, mikor tűnt el, nem tudták, hova lett, nem látták, nem hallották. Csak az esti órákban talált rá valaki a folyóparton. Ott feküdt kiterítve, széttrancsírozott testtel a víz szélén. Egy disznóólló kést szúrt valaki a torkába. Körös-körül szétfröcskölődött a vére... Látszott rajta, hogy kemény, megerőltető haláltusát vívott. Látszott a testén, hogy nem kímélték, hogy kivérezgették a torkán vágott seben keresztül, látszott rajta, hogy sokat szenvedett, sokáig kiabálhatott, üvölthetett, visíthatott, és valószínűleg sokáig is höröghetett még a halál beállta előtt. Szinte hallottam utolsó nyögéseit, ahogy az arcára pillantottam, annyira kifejező volt az a tekintet...

(Felhangzik ugyanaz a sertésvisítás, majd pedig a hörgés, amit korábban, a disznótoros jelenetben hallhattunk.)

Ahhoz fogható fájdalmas arckifejezést soha életemben nem láttam még...

(Vangelis szerzeményét halljuk La petite fille de la mer címmel. A továbbiakban ez festi alá Harmadika monológját.)

A fényképezőgép ott hevert a holttest mellett, annak semmi baja nem esett. Én vittem vissza később a fotóstáskájával együtt a szerkesztőségbe. Amikor a laboránsok aztán előhívták a filmeket, akkor értek bennünket még csak az igazán nagy meglepetések. A disznótorról egyetlen felvételt sem találtunk. Ott volt azonban a felvételeken a fotós halálának minden egyes apró momentumja, minden egyes stációja. Nagyon aprólékos munkát végzett az a titokzatos valaki, aki megörökítette a brutális gyilkosságot. Ugyanakkor azonban annyira ügyesen is dolgozott, hogy a gyilkosnak egyetlen porcikája sem látszott egyik fényképen sem. S ott voltak a rólam készült felvételek is, ahogy ott táncoltam Szophoklész dolgozószobájának közepén anyaszült meztelenül. Teljes póreségemben csodálhattak meg a laboránsok... És ott volt az a bizonyos felvétel is, amelyik aztán az újságba is bekerült az interjú mellé. Fogalmam sincs, mikor készülhetett...

(A zene fokozatosan elhalkul, majd végül el is hal.)

GIPSZTEKNŐ

Hogy a világ ne kérdje szüntelen:
Mi érdemem volt arra, hogy szeress
Még holtan is, felejts el, kedvesem,
Hisz úgy sincs bennem semmi érdemes.
Hogy kegyes hazugsággal valamit
Emelj, az kéne, hogy tetézve rakd
Rám, halottra, a kedves dísz, amit
A fukar igazság önként megad.
Hogy ne lássék hamisnak hú szived
Amiatt, hogy szeretve túldicsér,
Földeljék el velem a nevemet,
S akkor szégyen egyikünket sem ér.
Mert szégyen rám, amit versbe szedek,
S rád, hogy silány művem is szereted.

(Szerény, visszafogott taps.)

HÁROM *(papként)* William Shakespeare LXXII. szonettjét... *(bemondja a Gipsztekno szerepét alakító színész nevét)* ...adta elő Szabó Lőrinc fordításában. Nyugodjék békében!

(Halljuk, hogyan kopog a koporsó tetején a rálapátolt föld. A sírásók lassú, de ütemes mozdulatokkal dolgoznak.

Ezzel a kopogással a háttérben hangzik el a lejelentő.

Vége.)

2. rész

JEGYZETEK

Hangok:

Három
Harmadik
Harmadika
Harmadszor
Harmadszorra

Piripócs
Piripócsné
Óvodás gyermekek kara

Egyéb hangok

(A legelején egy teremben vagyunk, aminek érzékeltetését annak enyhén visszhangos akusztikája is segíti. Egyelőre semmi többet nem tudunk.

Kintről egészen halkán, alig felismerhetően, induló hangjai szűrődnek be a terembe.

Közeledő léptek kopogását halljuk.)

HÁROM *(érkezik, de már bent)* Hol az a látvány?

HARMADIK *(szintén bent)*

Mit akarsz te látni?

Ha jajt, ha szörnyűt, ne keresd tovább.

HÁROM *(hangjában színpadias emelkedettség)*

Itt fogolás volt. Ah, kevély halál!

Mi dáridó készül örök honodban,

Hogy egy lövéssel ennyi fejedelmet

Ily véresen levertél?

HARMADSZOR *(az ő hangjában színpadias emelkedettséget hallunk)*

Szörnyű látvány,

S mi Angliából hírt későn hozunk:

Nem érez a fül, mely meghallaná

Beszédünk, hogy parancsa teljesült,

Hogy Rosencrantz és Guildenstern halott.

Ki fogja megköszönni már?

HARMADIK *(mind közül csak az ő hangja természetes)*

Ez ajk nem,

Ha élne és köszönni bírná is.

De, minthogy éppen toppra jöttetek,

Ti lengyelekről, és ti Angliából,

E vér-tusához: rendeljétek el

Közszemle végett e holttetemek

Kitételét magas ravatalon;
S hadd hírlem a még nem tudó világnak
Az itt történeteket. Majd hallotok
Vérbűn, erőszak, természetellen
Dolgok, nem is vélt gyilkolás, kivégzés,
Ravasz, de kényszerült ölés felől;
És végre füstbe ment bal terveket,
A főre hullva, mely koholta; mindezt
Híven elmondhatom.

HÁROM *(továbbra is színpadias emelkedettséggel a hangjában)*

Jerünk sietve meghallgatni azt,
S hívjuk be rá az ország nagyjait.
Én e szerencsét búsán ölelem;
E tartományhoz, úgy rémlik, jogom van:
Most alkalom hí föllépnem vele.

HARMADIK *(ő továbbra is természetes)*

Erről magamnak is lesz egy szavam,
S egy olyan ajké, hogy többet csinál.
Most ehhez lássunk, míg az emberek
Elméje bódult; míg több baj nem ér
Ármány s vétség miatt.

HÁROM *(nem lankadó emelkedettséggel)*

Négy százados
Emelje Hamletet, mint katonát,
A ravatalra: mert belőle, ha
Megéri, nagy király vált volna még.
Útján kövesse harci tisztelet.
Harsogjon a zene.
Vegyék föl tetemét. Ily látomás
Szép a mezőn, de itt szemlélve más.
Menj, lőjetek sort!

(Ismét felhangzik az induló, majd egy idő után sorslövés hallik. Végül teljesen felerősödik a zene.)

Csak most jövünk rá, hogy tulajdonképpen egy színházban vagyunk, a színpadon pedig most ért véget William Shakespeare Hamlet, dán királyfi című tragédiájának előadása. Felhangzik a taps, ováció a nézőtéren. Vastaps. Teljes a siker. Zúg a taps, visszhangzik az épület, tombol a közönség.

Mindezt az EDDA Művek Színház című dalának részlete szakítja félbe az együttes 6. lemezéről. A zene egy régi, sercegős-ropogós bakelitről szól. Nem halljuk az egész zenészámot, csupán a végén található, szünet utáni, levezető részét. A dal idézett részletének elején Pataky Attila, az együttes énekese, vezetője és frontembere énekel:

– ...várok a sorsomra, békésen, csendesen, így, százhusz évesen...

A Színház című zenészámból kiemelt idézetünk ugyancsak Pataky Attila hangjával ér véget, ekkor azonban már nem énekel, beszédhangon szólal meg ugyanarról a recsegős-sercegős régi hanglemezről:

– rendező úr, rendező úr, kérem tisztelettel, egy pillanatra, rendező úr, egy pillanatra, kérem szépen, tényleg csak egy pillanatra, rendező úr... Várják kint. Ööö... Mondom: várják kint. Két úriember várja kint!)

HARMADSZORRA (a sokat szólongatott rendezőként szólal meg; a színházteremben tartózkodik, a háttérből most is halljuk a vastapsot és a közönség tombolását) Igen, máris jövök. Ki keres?

(A közönség némileg elcsendesedik, valami történik a színpadon. Heves lábdobogás a deszkákon.)

ÓVODÁS GYERMEKEK KARA (ők álltak fel az előbbieken a most következő produkcióhoz; többnyire diszharmonikusan, hol akadozó énekhangon, hol beszédhangon szólalnak meg)

Akár én írom fejfádat, akár

Te élsz túl, s a föld férge rám sereglik,

Emléked innen nem vész soha már,

Bár nekem minden ízem elfelejtik.

Neved mostantól örök életű,

De ha én halok, végleg meghalok;

A sír, mely nekem juthat, egyszerű:

Tied emberi szemekben ragyog.

Szerető versem lesz emlékműved:

Folyton olvas a jövődő szeme

S jövő nyelvек ismétlik létedet,

Ha elhalt már a ma lélegzete.

Emberek ajkán élsz majd (tollam éltet),

Ott, hol legjobban él s lehel az élet.

HÁROM (papként) Ite missa est...

(Egy magas, visszhangos teremben vagyunk. Katonásan masírozó csizmák ütemes dobogását halljuk, majd azok távolodásával erőteljes, összetéveszthetetlenül férfias, fiatalos cipőkopogás hallatszik. Egy tompa puffanás: valakit a falhoz taszítottak.)

HARMADIK (megszeppenten, értetlenül) Mi bajod? Mit akarsz?

HÁROM (fenyegető ridegséggel) Ugye, mondd csak... Hogy érted azt, hogy „egy olyan ajké, mely többet csinál”? Hogy jössz te ahhoz, hogy ilyet mondj nekem?

HARMADIK (sarokba szorítva ugyan, de még így is kimért fölényel, magabiztosan) Nem hagy nyugodni a kíváncsiság?

HÁROM (megérzi fölényét, ezért sietve letorkolja) Nem.

HARMADIK Pedig ebben aztán semmi titok sincsen. Több szót, szavazatot csinál. Magad is rá fogsz jönni. Ha ugyanis az államtanács megtudja, kire adta Hamlet a szavát, sokan fognak hasonlóképp szavazni...

HÁROM Szembe mersz szállni velem?

HARMADIK Hogy ki kivel száll szembe, ilyen egyszerűen...

HÁROM (nem érdekli a válasz) Szembe mersz szállni velem?

HARMADIK Nem ilyen egyszerű ez, hiszen egyáltalán nem én vagyok itt az, aki bárkivel is szembeszáll...

HÁROM *(ezt inkább már csak zavarában)* Szembe mersz szállni velem?
HARMADIK *(gúnyolódik)* Ite missa est... *(Elneveti magát.)*

(Harmadik kacajához további nevető hangok csatlakoznak: egy eddig csak figyelmesen szemlélődő kisebb társaság is kineveti Hármat.)

Egy áttűnéssel egy színházi öltöző hangulata nyomja el a nevetésüket. Az előadás utáni hangulat: zűrzavar, káosz, mindenki beszélget, nevetgélés, összefolynak a hangok, a szó- és mondatfoszlányok, amelyekből épp a hangzavar miatt nem túl sokat értünk. Lényegében mindenki jókedvű, mindenki örül a sikernek.

- Minimum negyedórát szólt a vastaps...
- Nyolcszor mentünk vissza?
- Volt az kilenc is...
- Nem számolta valaki?
- Szerintem a rendező adta be felvételtől a tapsot...
- Meg ő küldte a virágot is, nem?
- Rendezte, zenéjét szerezte, végignézte, megtapsolta, a virágot átadta... Valaki cigarettára gyűjt, halljuk a gyufa sercenését.)

HARMADIK *(hangját a színházi interfonon keresztül halljuk)* A rendező urat két úriember várja a művészbejárónál! Ismétlem: a rendező urat két úriember várja kint!

HARMADSZORRA *(az öltözőben)* Újságírók lehetnek? Mi a franc?...

HARMADSZOR Nem akarsz kimenni? Lehet, hogy csak autogramot akarnak...

HARMADSZORRA Lement a bemutató, én most ki akarom engedni a szelepeket... Inni akarok... Miért nem hagynak már egy kicsit békén? Volt sajtótájékoztató, jöttek volna akkor! Nem most, így, bemutató utáni hangulatban...

HARMADSZOR *(viccelődve)* Nem bánhatsz így a rajongóiddal...

HARMADSZORRA Rajongóim, nekem?

HARMADSZOR A rajongó legalább olyan fontos eleme a színháznak, mint a kellékes, a fényes vagy a színész. Mint a rendező...

HARMADSZORRA *(fanyar gúnyjal a hangjában)* Mint a portás...

HARMADSZOR Nyugi, majd leszólok, hogy nem nyilatkozol. Csak lesminkelek...

HARMADSZORRA No látod, ezért jövök neked egy sörrrel!

HARMADSZOR Rontom én a népszerűséged, ha az hiányzik... Csak eggyel?

HARMADSZORRA Be kell érned ennyivel. Egyelőre... Amint kifizetik a tiszteletdíjakat, ráduplázunk a meghívásra.

HARMADSZOR No, akkor én arra máris buzgón vetem a keresztetek...

HARMADIK *(hangját a színházi interfonon keresztül halljuk)* Figyelem! A rendező urat két úriember várja a művészbejárónál. Szóljon már neki valaki, úgy látszik, nem hallja, amit beszélek. Ezek itt egyre türelmetlenebbek.

HARMADSZOR *(az öltözőben Harmadszorrához)* Nyugi, mindjárt lemegyek.

HARMADSZORRA Ha nem csak egy mezei kis vendégrendező lennék itt nálatok, intézkednék, követelném, hogy legalább egy belső telefont szereljenek fel nektek is az öltözőbe.

HARMADSZOR Ezzel már elkéstél. Volt itt belső telefon, csak az volt a hiba, hogy kimenő vonal is volt rajta, lehetett telefonálni a színházon kívülre is.

Ne tudd meg, egy idő után mindenki innen kezdte hívogatni a külföldi rokonait...

HARMADSZORRA *(nevet)* Amerikai nagybácsi, ugandai nagynéni, tibeti retyerutyá...

HARMADSZOR Képzelheted, egy teljes előadás költségvetése ment el egy havi telefonszámlára... Az igazgató másnap kikapcsoltatta a belső telefonokat, csak nála, az irodákban maradtak meg a vonalak.

HARMADSZORRA Saját magának persze meghagyta...

HARMADSZOR Megpróbálta lenyomozni, hogy ki telefonálgatott méregdrága nemzetközi tarifában, de valamiért nem jött össze... Pedig manapság már nem nagy ügy az ilyesmi.

HÁROM *(kicsit távolabbról)* Kapcsolja már be valaki a rádiót!

HARMADSZOR Mi van, attól félsz, hogy lemaradsz a kedvenc műsorodról?

(Valaki bekapcsolja a készüléket, valamelyik nem azonosított rádióállomáson zene szól. A Sonic Youth együttes Candle című zeneszámát halljuk.)

Megyek, elküldöm a rajongóidat.

HÁROM *(kicsit távolabbról)* Csavard, kérlek, a kilencvennyolc egész nyolc tizedre!

HARMADSZOR Az micsoda? Rajongóid kalózárádiója?

(Halk nevetés az öltözőben. Rövid keresgélést hallunk a készüléken, bejön néhány adás, amelyekből alig hangzik fel néhány hang, máris továbbtekerik, itt-ott némi zenefoszlány, de többnyire csak sisterség. Végül a keresgélő kéz megállapodik a két meghertzzen.)

A Poptarisznya című rádióműsornak az 1985-ös esztendő legnagyobb sikerszámaiból összeállított Pop-Tari-Top című, 1986-ban megjelent hanglemezt halljuk. A műsorvezető, B. Tóth László, hol saját beszédhangján, hol különböző effektusokkal és dalbetétekkel tarkítva szólal meg. A felvétel egy régi bakelit hanghordozóról és egy régi lemezjátszón lejátszva szólal meg, tehát a hangját a jellegzetes sercegős-ropogós effektusok tarkítják.

- 1985. Ez a Poptarisznya slágerlistája. Ez a Pop-Tari-Top! Köszöntöm Önöket! A nevem: B. Tóth László. A tartalomjegyzék...

Itt egy rövid dalbetétekből készült összeállítás következik a hanglemezen hallható zeneszámokból. Részletet hallunk a Neoton Família Nyár van, az R-GO Szeretlek is + nem is, az EDDA Művek A kör, Varga Miklós Európa, a Hungária együttes Van, aki forrón szereti, a Prognózis Tele van a város szerelemmel, a Skorpió Azt beszéli már az egész város, Révész Sándor Nem tudtam, hogy így fáj, a Dolly Roll Link a lány, a KFT Afrika és az I. emelet együttes Dadogós break című zeneszámából.

B. Tóth László hangja a lemezfelvételtől folytatja:

- Tizenegy nagy siker, tizenegy nagy sláger 1985-ből. Pop-Tari-Top! A Poptarisznya slágerlistáján hazai és külföldi sikerek egyformán megfordulnak. Ezen a lemezen azok a hazai felvételek szólalnak meg, amelyek 1985-ben a Poptarisznyában a hallgatók szavazatai alapján a legnépszerűbbek voltak. 1985. A sort a Neoton együttes indítja. A Magánügyek címet viselő album egyik legnagyobb slágere ez a dal: Nyár van. Ez a Neoton!

A rádióműsorban, amelyet a színházi öltözőben hallgatnak, elkezdődik a Neoton Família Nyár van című zeneszáma. Egy nagyon rövid részletet hallunk belőle, majd lassan távolodni kezd, fokozatosan elhalkul: Harmadszor kimegy az öltözőből. Lépteinek, cipőjének kopogása keveredik az elhalkuló zenével, s azzal ellentétesen egyre erősödik is.

Kintről, kicsivel távolabbról két pár kemény talpú csizma kopogását halljuk. Ők közelednek hozzánk: felfelé igyekeznek az öltözőbe vezető falépcsőn. A lépcső nyikorgásával kánonban lépteik dübörgése egyre fenyegetőbben közeledik.)

HARMADSZORRA *(hangja halkabban, a lépcsők irányából hallatszik)* Itt jobbra, ebben az öltözőben találják a rendező urat...

(A két pár vastag talpú csizma az öltözőbe lép. Itt most ismét hangosabban hallatszik a zene.)

PIRIPÓCS Rendező úr?

HARMADSZORRA Szépen megmondtam, hogy most nem megfelelő az időpont, sem az alkalom, most nem nyilatkozom. Kérem szépen, tartottunk sajtótájékoztatót, miért nem tetszettek ott a tiszteletüket tenni, hiszen idejekorán szétküldtük a meghívókat, nem is igazán értem...

PIRIPÓCS Mi nem vagyunk újságírók.

HARMADSZORRA No jól van, rendben, hova kéri az autogramot?

PIRIPÓCS A vallomása aljára, ha kérhetem. A rendőrségről jöttünk, velünk kell jönnie.

HARMADSZORRA Vallomás? Rendőrség? Kihallgatás?! De hát miért?

PIRIPÓCS Egy kis informatív beszélgetés, uram. Nem fog sokáig tartani...

HARMADSZORRA Mivel gyanúsítanak?

PIRIPÓCS Nem hatalmaztak fel, hogy bármit is közöljek Önnel.

HARMADSZORRA Akkor nem megyek sehova! Nem vihetnek csak úgy el...

PIRIPÓCS Akkor erőszakot kell alkalmaznom, uram!

HARMADSZORRA Értem... *(Szünet.)* Csak összeszedem a holmimat.

PIRIPÓCS Arra semmi szükség...

HARMADSZORRA A kabátom az igazgató irodájában van.

PIRIPÓCS Ott meg is fogja találni... Ha végeztünk! Nem hiszem, hogy a kollégái közül bárki is ellopná. Indulhatunk, uram?

HARMADSZORRA Hááát... Jó kérdés!

(A két pár vastag talpú csizma és Harmadszorra cipőjének kopogása a lépcső irányába haladva fokozatosan elhalkul. Most csak a zenét halljuk, egészen hangosan. Egy kattanás, majd a rádióműsor hirtelen félbeszakad.)

HÁROM *(játékosan nyafogós hangon.)* Most miért kapcsoltd ki?

HARMADSZOR *(lemondó, üres a hangja)* Ááá... *(Szünet.)* Semmi, csak... Elvitték...

(Lassú, nagyon lassú, nem megkomponált, improvizatív hegedűjáték kizárólag csak üveghangokon.)

HARMADIKA Akkor még úgy gondoltam, hogy végleg felhagytam az újságírással. Soha többé nem akartam egy fél szál betűt se leírni. Sőt, nem is olvastam újságot, nem is hallgattam rádiót, és főleg nem néztem tévét. Szophoklész

halála óta még könyvet se vettem a kezembe. Kivéve persze, ha nem a munkám miatt kellett... A Nemzeti Színházban épp dramaturgot kerestek, s mivel megvolt hozzá a végzettségem, jó, a munkatapasztalatom kevésbé, de akkor is... Úgy gondoltam, megpróbálkozom vele. Megpályáztam az állást. Felvenni felvettek ugyan, de nagyon furcsa elképzelésük volt a dramaturg funkciójáról a színházban. Nekem meg nem nagyon járhatott a szám, mert a munkaköri leírásomban, amit tételesen beleírtak a szerződéseembe is, volt egy olyan, számomra meglehetősen kellemetlen kitétel is, miszerint „egyéb feladatok, amelyekkel a színház igazgatósága megbízza”. Ebbe aztán bármi belefér! Bele is fért... Nekem kellett ellátnom az ügyelő szerepét, engem bárhova bármikor el lehetett küldeni: ha az igazgató spórolni akart a postaköltségen, át lehetett szalajtani a város másik végébe; ha elfogyott a kávé az irodán, ki lehetett küldeni a sarki boltba; ha kifogyott a nyomtatóból a festék, mehettem festékpatront vadászni... S végül már azon se lepődtem volna meg, hogy ha a takarítónó megbetegszik, engem rendelnek be kitakarítani a vécéket, kisurolni a mosdókat. Nem szerettem ezt a munkát. Sokkal rosszabb munkahelyre kerültem, mint korábban a lapnál, a fizetésem is jelentősen kevesebb volt, és gyakorlatilag semmibe se vettek. Olyan voltam, akibe bárki bármikor beletörölheti a lábát, s még azért is nekem kellett bocsánatot kérnem, ha véletlenül ezek után flekkes maradt a cipője. Ha megbukott egy-egy előadás, azt is én rontottam el... Aznap este, amikor a rendezőt letartóztatták, nagyon jól sikerült a bemutató, hatalmas siker volt, szünni nem akaró vastaps dübörgött a nézőtéren, a szereplők számlálhatatlanszor mentek ki újra és újra a függöny elé meghajolni, mindenki állva tapsolt. A színészek mind nagyon jókedvűek voltak, szinte örömmámorban mentek le a pinceklubba, egy cigányzenekar húzta a talpalávalót, nem is férhetett hozzá kétség, hogy itt most reggelig tart a mulatozás... Én is úgy terveztem, hogy lemegyek, mert zokon is vette volna az igazgató, ha nem maradok ott, hogy felügyeljek a társaságra, de amikor átnéztem az öltözőket, hogy leoltogassam a lámpákat, no meg hát azért is, hogy kulcsra zárjam a jelmezeket, Ferencet ott találtam a férfiöltözőben. Csak ült a rádió melletti széken, és bámult mereven maga elé. Hiába kérdezgettem, hiába faggattam, hogy mi baja, csak azt ismételte: elvitték, elvitték, elvitték, elvitték, elvitték...

HARMADSZOR Elvitték, érted?

HARMADIKÁ Igen, láttam...

HARMADSZOR *(nagyot sóhajtvá)* ...eeelllvviiiitttééékkk...

(A távolból sorsövés hallik.)

HARMADIKÁ Félttem. Nem is annyira magam miatt – mert mi bajom lehet? –, hanem sokkal inkább Ferencet féltettem. Aggódtam, nehogy valami hülyeséget csináljon. Tulajdonképpen neki sikerült a legjobban összebarátkoznia a rendezővel az alatt a másfél hónap alatt, amíg nálunk dolgozott, amennyi időt nálunk töltött, amíg az előadás készült. Barátok lettek, sok tekintetben elválaszthatatlanok... Nagyon közel kerültek egymáshoz. Félttem, nehogy elkezdjen hisztériázni, hóbörögni, tombolni; félttem, nehogy utánarohanjon, megpróbálja kikönyörögni, kiszabadítani, vagy bármi... Nehogy tanúskodni akarjon mellette, nehogy megpróbáljon neki alibit igazolni bármire is. Egy-

szerűen: nehogy segíteni akarjon rajta. A többiek nem vették ennyire a lelkükre a dolgot, ők már hozzászórtak az ilyesmihez, ahogy igazából Ferenc is, s őt sem érintette volna súlyosan és mélyen az eset, ha nem barátkozik össze a rendezővel az elmúlt másfél hónap alatt. De nagyon összebarátkoztak... Ha engem visznek el, bizonyára ő is ott ivott és bulizott volna lent a többiekkel a művészklubban... A rendezőt viszont nagyon a lelkére vette. Attól tartottam, hogy elkeseredésében majd még tényleg megpróbál segíteni rajta, megpróbálja kihozni valahogy, s tisztában voltam azzal is, hogy a legtöbb, amit elérhet, hogy őt is utánaviszik... Megpróbáltam rábeszélni, hogy jöjjön le velem a pinceklubba, igyunk meg valamit, vagy igya le magát, az lenne a legjobb. Ha akarja, én is vele iszom, sőt, vele iszom le magam a sárga földig. Hányok is, ha úgy kívánja... De azt mondta erre, hogy nem tudná most elviselni azokat az embereket ott lent.

HARMADSZOR Nem tudnám most elviselni azokat az embereket ott lent. Nem tudnék a szemükbe nézni, nem tudnék beszélgetni velük, még az időjárásról sem... Még szövegösszszemondás szintjén sem...

HARMADIKÁ Szétkerné a pofáját az elsőnek, amelyik megszólítaná, mondta. Egy jó kis blues-kocsmába készülődtek aznap este, a bemutató után a rendezővel, mesélte, úgy tervezték, hogy amikor az ünneplő tömeg eltűnik a pincelejáróban, ők ketten szépen megpattannak egy csendes kis helyre, s majd csak akkor jönnek vissza, amikor itt a művészklubban a társaság java már kidőlt és az asztal alatt keresett menedéket... Hívott, hogy ha már így alakult, menjek vele én.

HARMADSZOR Nagyon jó kis blues-kocsmá, nem fogod megbánni.

HARMADIKÁ Rábólintottam, beleegyeztem, mert így legalább vigyázhattam rá, meg hát, az igazat megvallva, nem is volt az egy olyan szituáció, amelyikben könnyűszerrel nemet lehetett volna mondani. Távozásunk előtt azért még leszaladtam a klubba egy kis pofavizitre, csak hogy lássanak... Végigvonultam az asztalok között, körülnéztem, mintha keresnék valakit... Csak azért csináltam az egészet, hogy lássák, ott vagyok, szemtanúim legyenek, akik igazolják, hogy én márpedig bizonyosan ott voltam...

(A hegedűszozó lakodalmass cigányzenébe megy át.)

HARMADIKÁ A cigányzenekar már húzta ám veszettül a lakodalmast... Épp arra léptem be a klubba, hogy Tibor az asztalra lépett.

(A cigányzenekart halljuk, amint a „Mi-mi-mi-mi mi mozog a zöld leveles bokorban...” kezdetű nótát húzza. Egy nagyon rövid részletet hallunk belőle, egy fél versszaknyi énekes részt. Ezt Tibor közbekiabálása szakítja félbe.)

HÁROM *(hangosan kiabál a zenén keresztül)* Ácsi! Ácsi! Ácsi, ha mondom!

(A cigányzenekar „megtorpan”. A hirtelen támadt csendben néhány sörösüveg és üveg pohár esik le az asztalról, mert Tibor lerúgta ezeket. Hangos csörömpöléssel összetörnek, de most ez senkit sem érdekel.)

HÁROM *(nagyon kapatosan, alkohollal bőven átitatott hangon mondja el Guy de Maupassant Lángoló nap alatt című versét Kosztolányi Dezső fordításában)*

Junius volt. Tüzes, lángfényes ünnep.
Lármázva harsogott a kandi nép.
Ujjongtam én is, nem tudom miért
S agyam zavart lármától részegült meg,
Felkorbácsolta a nap véretem,
Velőmbé tűz gyult perzselő sugárán,
Szivembe ősvágy habja pezsegett,
Mitől Édent vesztett egykor Ádám.
Egy nő közelgett és reám tekintett.
Babonás fény volt e parázstekintet
S rablelkem itta a sötét tüzet;
És elfogott valami örület,
Hogy rávetem magam szerelmesen,
Szivom az ajkát s a karomba zárom.
Vér-felleg ülte meg borult szemem
S nem tudtam e vad csók: való-e álom?

(A cigányprímás a „Száz forintnak ötven a fele...” kezdetű nótát kezdi játszani, de alig kezd bele, Három máris letorkolja.)

HÁROM *(erélyesen ráivall a cigányprímásra)* Ácsi, te! Mondom, hogy ÁCSI!!!

(A cigányprímás abbahagyja a játékot.)

HÁROM *(folytatja a verset)*

Legyúrtem őt ölelve és tiporva,
Majd felragadtam hirtelen karomba,
Elrugtam a földet, tovább suhantunk,
Szálltunk a szikrás, égő tüzkörökben
S hogy összeforrt a testünk és az ajkunk
A nap piros tűz-kráterébe törtem
Öleltem őt s némán meredve rám
Görcsös karomba meghalt a leány...

(Egy-két bekiabálással tarkított, kimért taps köszönti a versmondót. Üveg-poharak koccintáshangjai, dugó pukkanása, gyufasercégés, a bulizó tömeg morajlása.)

HÁROM *(mindenkit túlkiabálva a cigányzenekarhoz beszél)* No, most húzd rá!
Valami vidám kell ide...

(A zenekar rázendít valami vidám, mulatós nótára. Egy-két bekiáltás innen-onnan:

– Nem bírják a zenészek!...)

HARMADIKÁ *(mint aki kívülről szemléli az eseményeket.)* Hááát, igen, amikor Tibor kicsit felönt a garatra... Vagy mondhatnám úgy is, hogy hülyére issza magát, mindig Maupassant-t szaval... Volt neki egyszer egy előadása, amelynek szövegét teljes egészében Maupassant verseiből állították össze, egész szép sikereket is ért el vele, lényegében akkor kezdték el jegyezni a nevét komolyabb szinten is. Meg hát a közönség is akkor ismerte meg őt

jobban, hiszen nemcsak itt, a fővárost és környékét, de szinte az összes provinciát végigtumézta vele. És erőszakos részeg volt, ha ivott, sohasem lehetett bírnivaló vele, olyankor kötelezően verset kellett mondania, hol az asztal tetején, hol az erkélyen, hol a kerítésre mászva... Mindegy volt neki, csak magasan legyen, jól látható, hogy mindenki hallja... S olyankor kötelezően oda kellett figyelni rá... Nem tudok olyan esetről, hogy bármikor is valaki megszólta volna. Persze, a háta mögött, halkán, sutyorogva, de az más... Szóval állt már lent a pinceklubban keményen a bál, amikor lementem csak körbeszaladni az egészet, hogy megmutassam magam. A füstöt akár vágni is lehetett volna, annyira telefújták a dohányosok, s akadt olyan is, akit addigra már álomba döntött az alkohol. Tényleg olyan hangulata volt az egésznek, mint egy falusi lakodalomnak. Már csak a vőfély hiányzott, bár meg kell hagyni, Tibor egészen jól betöltötte ezt a funkciót...

ÓVODÁS GYERMEKEK KARA *(többnyire diszharmonikusan, hol akadozó énekhangon, hol beszédhangon szólalnak meg)*

Aludt a szerelem kis istene,
Ledőlve szívgyújtogató fáklója mellett;
Szűzfogadalmas nimfák serege
Táncolt arra; s lánykezével a legszebb
Megragadta a tüzet, mely nehéz
Lánggal gyúlt már légió szívében át,
S így lefegyverezte egy szűzi kéz
A forró vágyak alvó hadnagyát.
Majd tüzet hús forrásba dobta; és
Örök hév lepte annak habjait:
Csodafürdő, betegnek üdülés
Vize ma is; de, úrnóm rabja, itt
Én csak tovább gyötrődöm, intelmeknek:
A vágy vizet fűt, víz nem hűt szerelmet.

*(A cigányzenekar énekese is rázendít:
– Sovány, sovány, mért vagy sovány?...)*

HARMADIKÁ Tornyosultak az asztalokon a kiivott üvegek és poharak, látszott, hogy hektoliterekben mérik itt ma este a fogyasztást és az alkoholt. Két kis statiszta lányka, igazából még a nevüket sem jegyeztem meg, az egyik talán Kriszta lehetett... Szóval két kis statiszta lányka meg, akiket ebben az előadásban küldtek először színpadra, habár huzamosabb ideje ott legyeskedtek már a színház körül... Szóval, ők ketten meg még egy füves cigarettát is elszívtak ott, a művészközpont közepén, mintha semmi különös sem lenne abban... Pedig azt azért már tudniuk kellett volna, hogy ha valami, hát a marihuána idegesíti az igazgatót, dobott már ki náluknál nevesebb embereket is a színházból emiatt. Talán Dominika vagy Kinga lehetett a másik, talán inkább Dominika, vagy valami ilyesmi, de tényleg nem mernék megesküdni rá... Ahogy kifelé indultam a pinceklubból, hárman az utamat állták.

HÁROM Mit akarsz itt?

HARMADIKÁ Szeretlek.

HÁROM Áruló vagy!

HARMADIKÁ Nem én!
HÁROM Hanem ki?
HARMADIKÁ Nem én.
HÁROM Hazudsz!
HARMADIKÁ Nem. Higgy nekem!
HÁROM *(magatehetetlenül)* Szeretnék.
HARMADIKÁ Akarj!

*(Három nem válaszol, csak a cigányzenekart halljuk:
– Kövér, kövér, mért vagy kövér?...)*

HARMADIKÁ Miért?
HÁROM Nem tudom. Csak.
HARMADIKÁ Nem kellek?
HÁROM De kellesz, nagyon kellesz...
HARMADIKÁ Hát akkor?
HÁROM Nem tudom. Tőlem mindenki fél...
HARMADIKÁ Én nem, én szeretlek.
HÁROM Csak mondod.
HARMADIKÁ Mivel bizonyítsam?
HÁROM Nem tudom.

*(A beszélgetés egy pillanatra ismét elakad, ismét csak a cigányzenekart halljuk:
– Cigány, cigány, mért vagy cigány?...)*

HÁROM Most menj el, de gyere vissza holnap. Várni foglak.
HARMADIKÁ Jól van, elmegyek. De biztos várni fogsz?
HÁROM Várni foglak.

(Harmadika sietős távolodó lépteit halljuk, majd a cipőkopogás és a cigányzenekar játéka is elhal a távolban.)

A Sonic Youth együttes Providence című zeneszámának bevezető részét halljuk.)

PIRIPÓCS *(csak a zeneszám végén szólal meg; merengő, mélázó)* Vannak napok, mikor újra szeretnék egy nő ölelésében elmélázni, a dolgomra egyáltalán nem is gondolva. Utána mindig félek. Nem. Ez így tovább nem mehet. Hallod? Eredj!

HÁROM Nem. Eredj te!

PIRIPÓCS Rajtad a sor, nekem kétszer már nem sikerült.

HÁROM Dehogynem, hisz megakadályoztad.

PIRIPÓCS De a hatásod alatt áll, téged kíván. Én bűdös vagyok neki.

HÁROM Átengeded?

PIRIPÓCS Teljesen.

HÁROM Igaz barát vagy.

PIRIPÓCS Nem, én az ellenséged vagyok, aki beismeri a verségét.

HÁROM Gondolod, megéri?

PIRIPÓCS Tudom, hogy nem, de ha neki így a jobb...

HÁROM Ki kezdi?

PIRIPÓCS Én nem.

HÁROM Jó, akkor majd én. A megoldandó kérdés tehát a lány sorsa. Jó, rendben van, oldjuk meg. Figyelembe véve mindent, amit figyelembe lehet venni, mert a konzekvenciák levonása csak abban az esetben racionálizálható. Egyszerű ténymegállapítással nem jutunk semmire. Az időben fel nem fogott dolgok miatti elmarasztalás az élelátás hiányára utal, véleményem szerint azonban ennek felismerésével már alaposan elkéztünk, ezért javaslom az ügy mielőbbi lezárását és a nyilvánosságtól való teljes eltiltását.

PIRIPÓCS A sajtónak nem mondtunk semmit!

HÁROM Racionálisan cselekszünk.

(Elhallgatnak, ismét csak a cigányzenekart halljuk:

– Kopasz, kopasz, mért vagy kopasz?...

Az épp játszott szám ezzel véget is ér, újabb mulatós nótára zendítenek. A két dal közötti szünetben egy kis tömegmorajt, bekiabálásokat, beszélgetésfoszlányokat hallunk.

Cigányzenekar:

– Megdőglött a bíró lova, nyúzza meg a bíró maga...)

HARMADIKA Kint zuhogott az eső.

(A cigányzenekar játékát most kintről, az utcáról halljuk, épp csak annyi jut el hozzánk belőle, amennyi az épületből kiszűrődik. Harmadika és Harmadszor a blues-kocsma felé sétál az utcán.

A mulatozás kiszűrődő hangjait az esős nagyvárosi utca hangjai nyomják el: eső, szél, villámlás, mennydörgés, a távolban egy mentőautó szirénázgása, az ázott aszfalton a tócsákban közlekedő autók és a tömegközlekedés eszközei: villamosok, autóbuszok, trolik...

Tocsogó léptek haladnak a betonon. A távolból felhangzik John Lee Hooker Leave My Wife Alone című dala.)

HARMADSZOR *(kint az utcán, a blues-kocsma felé sétálgatva Harmadika oldalán)* Én már hallom a zenét. Itt van a blues-kocsma a sarok mögött... Jó kis hely, meglátod. *(Továbbra is az esőben és a pocsolyákban tocsogva, néhány mennydörgéssel tarkítva, egyre közelebb kerülnek a blues-kocsmahoz, tehát a zene is fokozatosan egyre hangosabb lesz.)* Mindig idemenekültünk, amikor ki akartuk szellőztetni a fejünket, amikor már kezdett betelni a pohár a színházas társasággal. S akkor is, ha gondban voltunk, ha elakadtunk az előadással... Ha nem tudott valamire megoldást, nem jutott eszébe semmi használható, mindig elhívott ide, hogy beüljünk, s néhány sör mellett végigelemezzük az egészet. Mindig úgy keltünk fel aztán kora hajnalban az asztaltól, már jóval záróra után, merev részegen, hogy nem tudtuk a megoldást, de másnap aztán a próbán mindig hozott egy-egy jó megoldást. Amikor kettesben maradtunk, diszkréten, bizalmasan az öltözőben, mindig odasúgtá, hogy köszöni, mintha én segítettem volna neki, mintha én találtam volna ki az egyetlen működő megoldást. Pedig a legtöbb, amit tettem, csak annyi volt, hogy figyeltem rá, végighallgattam, amíg elemezgette a jeleneteket, rendszerezte a lehetőségeket...

HARMADIKA Értem...

HARMADSZOR Jó kis hely ez, majd meglátod... Halk zene szól, nyugodtan lehet beszélgetni mellette. Általában nincsenek sokan, nem zavar senki sem. Érdekes módon, ő fedezte fel ezt a kricsmit, hiába, hogy én élek itt, nem is tudtam róla.

HARMADIKÁ Én sem ismerem...

HARMADSZOR Rögtön az első nap, ahogy megérkezett, még nem is tudta, hova menjen, nem is tudta, merre szoktak kimozdulni a színházak. Egyszerűen csak megérkezett a városba, és keresett egy helyet, ahová beülhet meginni egy sört.

(Megérkeztek a blues-kocsmába. A zene nem túl hangos, nyugodtan lehet beszélgetni mellette, mi is tisztán halljuk a szavaikat. A korábbiaknál a zene most csak annyival erősebb, hogy belülről halljuk, a szereplők ott vannak a forrásánál, és nincs eső, mennydörgés, utcai hangzavar, ami elnyomhatná.)

Néhány asztaltársaság mellett haladnak el, amelyeknél más-más hangok mondatfoszlányait, félszavait halljuk. Nem sokat értünk az asztaltársaságok duruzsolásából, azt azonban egyértelműen jelzik, hogy a kocsmá ezúttal mégsem üres.

Itt-ott néhány hangosabb bekiabálás is hallatszik a háttérből, de nem bánóan, nem zavaróan:

– Most nekem hiszel, vagy a szemednek?!

– Figyelj rám, figyelj rám, kérek...

– Csak ennyit akartam mondani...

Majd, akárha válaszként jönne, egy másik:

– Akarod a nőt?

És még egy:

– Igen, de engem egy nő sem akar!

Kaján, zavart, kissé suta nevetés a háttérben.)

HARMADSZOR Nem értem, mi van itt ma este. Nem szokott ennyire tele lenni...

HARMADIKÁ Nem baj, szerencsére van hely...

HARMADSZOR Itt jó lesz?

HARMADIKÁ Nekem igen.

(Székcsikorgás, néhány koppanás, ahogy megigazítják. Leülnek.)

HARMADSZOR Általában annál a másik asztalnál szoktunk ülni, az volt a kedvence, ahol most azok a kopaszok fészkeltek el magukat...

HARMADIKÁ Nem szeretem az ilyeneket...

HARMADSZOR Én sem, de most ők vannak divatban. Övék a pálya...

HARMADIKÁ Utálom az ilyen uniformizáltságot...

HARMADSZOR Ugyan már! Ezekkel az egyenszabású fekete ingeikkel most ők a helyi menő csávók... A kopaszra borotvált fejük már csak a ráadás.

Mindenki kedvenckéi lettek... Csak látnád, hogy bomlanak értük a csajok!

PIRIPÓCSNÉ *(a pincérnő érkezik felvenni a rendelést)* Jó estét, szevasztok! Hozhatok valamit?

HARMADSZOR Igen, két hideg sört kérünk.

PIRIPÓCSNÉ A szokásos csapoltból?

HARMADSZOR Igen, csakis a csapoltból...

PIRIPÓCSNÉ A hölgynek is?

HARMADIKÁ Igen, én is abból kérek.

HARMADSZOR És legyen szíves egy hamutartót is kihozni...

PIRIPÓCSNÉ Igen, máris hozom.

(Időnként továbbra is hallunk néhány hangosabb bekiabálást, mondatfoszlányt, beszélgetéstöredéket a háttérből, amelyek ugyan nem a két most érkezett vendéghez szólnak, hanem inkább csak a kocsmában uralkodó hangulatra utalnak, de nem bántóak, nem zavarják a társalgást.

– Dehogynem, csak rossz felé keresgélsz...

És egy másik:

– Hol keresgéljek?)

HARMADSZOR Itt beszéltük meg mindig, annál az asztalnál, ha valami problémája volt, itt magyaráztam el neki, ha nem értett valamit. Ez utóbbi pedig elég gyakran előfordult nála... Hülyék ezek a rómaiak, dilisek ezek a rómaiak, mondogatta dűnnyögve, vagy inkább röhögve... Volt egy olyan ötlete is, napokig évdődött rajta, hogy ha az előadásban a szellem az elején meztelenül jelenne meg, akkor Hamlet a nagymonológ alatt levetkőzhetne meztelenre. Párhuzamba szerette volna állítani a két jelenetet, hogy ezzel a momentummal kapcsolja össze őket... Apát és fiát.

HARMADIKÁ Kicsit perverz... Nem gondolod?

HARMADSZOR Kicsit talán tényleg az. De gondoldj csak bele: mi a szellem? És miért gondoljuk mindig azt, hogy a szellem veretes páncélban jelenik meg? Mit visel valójában egy szellem? S miért viseli éppen azt, amiben elképzeljük? Mi indokolja, hogy bármi is legyen rajta? Hiszen elvileg annyira meztelen, hogy még a testet sem kellene magára öltenie...

(A kocsmakörnyezet azonosítatlan hangjai:

– Bárhol, csak ne ott, ahol most teszed!

– És most hol teszem?

– A szarban!

Harsány, hahotázó nevetés.

A zeneszám, amelyik az érkezésükkor szólt, már véget ért. Továbbra is John Lee Hooker dalai szólnak, most hangzik fel a House Rent Boogie című.

Söröskorsók koccanása a kezekben, majd ugyanazok koppanása az asztalon.)

PIRIPÓCSNÉ Tessék parancsolni!

HARMADSZOR Köszönjük szépen!

PIRIPÓCSNÉ A rendező nem jött magukkal?

HARMADSZOR *(kissé zavartan)* Hááát... izé... nem is tudom...

PIRIPÓCSNÉ Máris elutazott?

HARMADSZOR Mééég neeem...

HARMADIKÁ *(közbelép)* Nagyon fáradt volt, visszavonult a szállodába lepihenni.

PIRIPÓCSNÉ Az úgy rendben van. Már attól tartottam, hogy szó nélkül lelépett... Az nem lett volna szép tőle.

HARMADSZOR *(hebeg-habog)* Dehogy, dehogy...

PIRIPÓCSNÉ Meg kell kérdezni, hogy meddig maradnak.

HARMADSZOR Miért, mi a baj? Történt valami?

PIRIPÓCSNÉ Nem történt semmi, nem kell megjedni, csak kábé fél óra múlva kezdődik itt egy koncert. Aki a koncertre is itt marad, annak jegyet kell vennie, csak ennyi az egész.

HARMADIKÁ Addig maradunk, amíg holtrészege nem isszuk magunkat. Írja csak hozzá a két jegyet a számlához.

PIRIPÓCSNÉ Rendben. És üdvözlöm a rendező urat! Mondja meg neki, hogy igazán zokon vennénk, ha anélkül lépne le innen, hogy be sem néz hozzánk elköszönni...

HARMADSZOR Köszönöm, majd átadoom...

HARMADIKÁ Jaj, majdnem elfelejtettem! Mondja csak, milyen koncert lesz?

PIRIPÓCSNÉ Nem látták a plakátokat?

HARMADIKÁ Nem figyeltük, nem is sejtettük...

PIRIPÓCSNÉ Három együttes játszik. Úgy plakátoltuk ki a koncertet, hogy *Popmajális*, habár, ugye... Az Edda kezdi a bulit, aztán jön a P. Box, és a Karthago zárja a műsort. Nem tudom, mennyire szeretik az ilyesmit...

HARMADIKÁ Jól van, belefér... (*Harmadszorhoz fordul, a hangja ekkor már jóval bizalmasabb, és halkabban is beszél.*) Hallod, jól elkéstek ezek a majálissal!...

HARMADSZOR (*még mindig zavart egy kisé)* Izé... Hát, nem is tudom...

HARMADIKÁ Május huszonkilencedike van!

(*A pincérnő már távozott. A kocsmakörnyezet azonosítatlan hangjai:*

– *Nekem most mennem kell.*

– *Jó utat!*

– *Mit kezdjünk vele?)*

HARMADIKÁ Próbáld meg elengedni magad egy kicsit, síkideg vagy. Nem is rossz, hogy lesz most ez a koncert...

HARMADSZOR Hogy engedhetném el magam, hiszen itt vannak most is ezek a kopaszok, fekete ingesek, ott ülnek az asztalunknál... Mit keresnek ezek itt? Egyáltalán: hogy kerülnek ide? Miért engedik be ide az ilyeneket? Biztosra veszem, hogy ők mind nagyon is jól tudják, mi történt, egyikük még most is, folyamatosan idefülel arra, hogy mi ketten miről beszélgetünk. Ha ugyan nincs jobb módszerük erre... Biztosan tudják. Igen...

HARMADIKÁ Ne vedd észre őket. Levegő! Én nem látok ott senkit... Nem is ül ott senki, szabad az asztal! Ne figyelj rájuk, engedd el magad, mindjárt kezdődik a koncert, tökös együttesek lesznek, majd ugrálunk egy nagyot, hogy...

HARMADSZOR Hogy is engedhetném el magam, hiszen ugyanannál az asztalnál, ahol most ezek ülnek... Ott ültem vele éjszakákon át. És mindvégig arra biztattam, hogy merjen belevágni a merész elképzeléseibe, merje megtenni a merésznek mondott lépéseit, merje megvalósítani a terveit, akármennyire eszementeknek is tűnjenek azok... Ott győzöttem arról is, ahogy azt már az 1996. április 17-i számában a Magyar Szó is megírta egy MTI-jelentés alapján, hogy az izraeli légierő helikopterei tegnap hajnalban rakétákkal támadták a Szaida külvárosában lévő Ain Helu palesztin

menekülttábor. Három Cobra típusú helikopterről hat rakétát lőttek ki a legnagyobb libanoni palesztin menekülttáborra – közölte az AFP jelentése szerint a libanoni rendőrség. Az egyik rakéta Munír Makda, a békefolyamattal szemben álló palesztin vezető házáat találta el. Négyen megsebesültek, köztük Makda másfél éves kislánya és két testőre, de a palesztin vezető sértetlen maradt. A hajnali támadás hatalmas pánikot keltett a mintegy 80 ezer lakosú táborban, ahol az embereket álmukból riasztották fel a becsapódások, és nyomukban a szirénák vijjogása...

(John Lee Hooker dala ebben a pillanatban megszakad, mintha ollóval metszették volna el. Valaki kikapcsolta a magnót. A mikrofon csörgése hallatszik, miközben a technikusok állítgatják. Előbb „befütyül”, majd kitisztul a hang. Valaki megkopogtatja a mikrofon membránját, majd próbaképp beleszól:

– Egy, egy, egy, egy-kettő-három...)

HARMADIKÁ Úgy látszik, mindjárt kezdenek...

(További kopogtatásokat hallunk a mikrofonon, folytatódik a készülődés a koncertre. Valaki egy villanygitárt hangol. Próbaképp ismét beleszól ugyanaz a hang a mikrofonba:

– Van valami ötleted?

A közönség skandalását halljuk az EDDA Művek Viszlát! című albumáról, amelynek felvétele 1984-ben készült a miskolci Sportcsarnokban. A koncertfelvétel egy régi, sercegős-ropogós bakelitről szólal meg.

– Gyertek ki! Gyertek ki! Gyertek ki!

Ugyanarról a hanglemezről halljuk a konferanszié hangját:

– Egyetlenegy mondatot szeretnék mondani. Egy olyan mondatot, mely, sajnos, többet nem hangzik fel: hölgyeim és uraim, következik az EDDA Művek!

A konferanszié szavait a tömeg üvöltése köszönti, majd továbbra is a Viszlát! című hanglemezről halljuk Pataky Attila hangját:

– Írtuk a nótát. Akkor, igen, akkor, néhány évvel ezelőtt írtuk: A keselyű! A keselyű! A keselyű!

HARMADSZOR *(gunyorosan maga elé dűnnyögve az asztaluknál) No, jól kezdődik...*

(Még mindig a Viszlát! című hanglemezről felhangzik az EDDA Művek A keselyű című zeneszáma. Ebből csak egy rövid részletet, az első versszakot halljuk, Pataky Attila énekel:

– Zúg a szél, a keselyű még él, magasból les rád, csak azért, hogy félj! De ha eljön az éj, és zúgni fog a szél, akkor fogod tudni, a keselyű még él.

Az első versszak elhangzása után a zenét már csak Harmadika és Harmadszor beszélgetésének háttérében halljuk.)

HARMADSZOR Érted... Hiába magyaráztam neki, hogy két libanoni katonát ölt meg tegnap reggel a libanoni Vádi Dzsilo közelében egy izraeli helikopter, hiába... Ugyancsak az izraeli légierő rakétákkal lőtte Bejrút déli elővárosait, amelyekbe az Izrael ellen harcoló fegyveres csoportok fészkeltek be magukat. Az Irán-barát Hezbollah-gerillák ugyanakkor háromszor is támadást intéztek észak-izraeli célpontok ellen.

HARMADIKÁ Említette nekem egyszer fél szóval, hogy szeretett volna be-
kombinálni valami ilyesmit az előadásba. Valami ilyesmire utaló szöveg-
részletekről beszélt, amelyekkel megtörte volna a lineáris narrációt... Nem
Shakespeare-től lett volna ugyan az idézett szöveg, de arról már nem be-
szélt, hogy egészen pontosan mire is gondolt...

HARMADSZOR Jaj, dehogynem! Rengeteget beszélt arról is... Párbeszéd egy
pap és egy haldokló között, rengeteget rágódott ezen is, akárcsak a mez-
telen szellemem és a meztelen nagymonológom...

HARMADIKÁ Neked is elmesélte?

HARMADSZOR Sőt, ezek szerint, még sokkal részletesebben is, mint neked.

HARMADIKÁ Beavatsz?

HARMADSZOR De Sade márkí szövegéről van szó... Arról beszélt, hogy ma
már nemigen áll közel hozzá ez a szöveg, az évek folyamán valahogy el-
veszítette, vagy elveszítették egymást a szöveggel... Így mondta. De gye-
rekkorában, cseperedő kamaszként nagyon nagy hatással volt rá... Azon
morfondírozott, hogy megosztja ezt az élményét Hamlettel, kölcsönadja
neki lényének ezt a kis darabkáját, legyen rá is ugyanolyan hatással a szín-
padon. Arról beszélt, hogy ezáltal Hamletet, Hamlet figuráját valamiképp
azonosítaná önmagával, s hogy milyen izgalmas is lehetne, ha Hamletet
valójában önmagáról mintázná...

HARMADIKÁ Ez így izgalmasan hangzik... Félttem tőle egy kicsit, hogy öncélú
lenne a dolog, de így, ahogy mondod, már egész más megvilágításba kerül
számomra is minden...

HARMADSZOR Régen nagy hatással volt rá, mondta, nagy élmény, s így,
hogy ma már nem kötődik hozzá annyira, valamilyen szinten még mindig
kedves neki... Mindenáron fel akarta használni valamihez, mindenáron el
akarta sütni egyszer még valahol, s úgy érezte, hogy most végre elérkezett
a megfelelő pillanat...

HARMADIKÁ De miért pont a *Hamlet*ben akarta felhasználni? Valami kortárs
szerzőnél nem lett volna kézenfekvőbb?

HARMADSZOR Nagyon ügyesen kitalálta, olyan párosításokat mondott, hogy
nem győztem hűledezni, azt hittem, az alkoholtól csuklok, pedig a döbbe-
nettől volt... Fortinbras lett volna a pap, Horatio meg a haldokló...

*(Hirtelen, egy hatalmas, nehéz fakapu csapódásával megszakad az EDDA
Művek A keselyű című zeneszáma. A kapu csapódásának hangja lassan, foko-
zatosan halkul el, s vele együtt a zene is elhallgat. Egy pár lakkcipő lépteinek
kopogását halljuk a nyikorgó fapadlón. Az alább következő párbeszéd ideje
alatt nincsenek háttérzajok, nincs háttérzene, csak merev, síri csend.)*

HÁROM *(hangjában a párbeszéd ideje alatt mindvégig színpadias emelke-
dettséget érzünk)* Elérkezvén végül a végzetes pillanathoz, melyben az illú-
zió fátyla csupán azért szakad szét, hogy mutassa a megcsalatott embernek
vétkei és bűnei kegyetlen képét, nem bánod meg, kedvelt gyermekem,
számos és ismételt tévelygéseidet, melyekbe a gyengeség s az emberi
gyarlóság vitt?

HARMADIK *(hangjában a párbeszéd ideje alatt mindvégig színpadias emelke-
dettséget érzünk)* Persze, barátom, megbánom.

HÁROM Úgy hát meríts hasznót ebből az üdvös bűnbánatból, és elnyered az égtől, a rövid idő során, mely még hátravan neked, az általános feloldozást minden bűnöd alól, és gondold bele, hogy csakis a bűnbánat szentségének közvetítésével adatik meg neked, hogy elnyerd az Örökkévalót.

HARMADIK Nem értelek jobban téged, mint te értesz engem.

HÁROM Mit akarsz ezzel mondani?

HARMADIK Mondtam, hogy megbánom.

HÁROM Így is értettem.

HARMADIK De anélkül, hogy megértettél volna.

HÁROM És hogy kellene értelmeznem?

HARMADIK *(monológja alatt lassan, fokozatosan, egyre erősödő hangerővel beúszik szavai mögé Verdi Macbeth című operájának nyitánya)* Hát így...

A természet igen erős ízléssel és fölöttébb erőteljes szenvedélyekkel teremtett meg engem, és csakis azért helyezett erre a földre, hogy azokra hagyatkozzam, s ezeket kielégítem, és lévén teremtésemnek e következményei a természet parancsai, vagy, ha úgy tetszik, elkerülhetetlen következményei, látván a természet terveit velem, és hogy mindez megfelel törvényeinek, csakis azt bánom, hogy nem ismertem el eléggé mindenhatóságát, és csakis azért furdal a lelkiismeret, hogy oly középszerűen használtam fel, a te nézeted szerint bűnös, szerintem meg igen egyszerű képességeimet, melyeket ő azért adott, hogy szolgáljam őt; olykor, fájdalom, ellenálltam, s ezt bánom. Elvakíthatván a te teóriáidtól, szembefordultam a sokkal több, mint isteni ihletből nyert vágyaimmal, csupán virágokat tépve akkor, amikor bőségesen szüretelhettem volna a gyümölcsökből is... Íme, megbánásom igazi okai, és ítélj el, amennyire elégséges, hogy ne gondold többre.

HÁROM Hová is sodornak tévedéseid, hová vezetnek szofizmáid! A teremtett dolgot a teremtő hatalmával ruházod fel, s ezek a szerencsétlen tendenciák, melyek félrevezettek, nem látod, hogy csupán annak a természetnek a hatásai, melynek a mindenhatóságot tulajdonítod?

HARMADIK Barátom, dialektikád nekem éppoly hamisnak tűnik, mint lelked. Szeretném, ha helyesebben okoskodnál és hagynál békén meghalni. Mit értesz teremtő és megromlott természet alatt?

HÁROM A teremtő a világegyetem ura, ő az, aki mindent csinált, s aki megóv mindenhatósága legegyszerűbb hatásával.

(Szünet.)

Csak most jövünk rá, hogy tulajdonképpen egy színházban vagyunk, a színpadon pedig most ért véget az előadás. Felhangzik a taps, ováció a nézőtérén. Vastaps. Teljes a siker. Zúg a taps, visszhangzik az épület, tombol a közönség.

A nézők egy idő után némileg elcsendesednek, valami történik a színpadon. Heves lábdobogás a deszkákon.

Ismét Verdi Macbeth című operájának első jelenetét halljuk, a három boszorkány jelenetének egy részletét egy régi, sercegős-ropogós bakelit hanglemezről.

Az első boszorkány [a hanglemezről]: Che faceste? dite su!

A második boszorkány [a hanglemezről]: Ho sgozzato un verro.

Az első boszorkány [a hanglemezről]: E tu?

A harmadik boszorkány [a hanglemezről]:

*M'è frullata nel pensier
La mogliera di un nocchier:
Al dimon la mi cacciò...
Ma lo sposo che salpò
Col suo legno affogherò.*

Az első boszorkány [a hanglemezről]: Un rovaio ti darò...

A második boszorkány [a hanglemezről]: I marosi leverò...

A harmadik boszorkány [a hanglemezről]: Per le secche lo trarrò.

Az opera zenéje ezután fokozatosan elhalkul. A helyét a természet hangjai veszik át, egy erdőszéli nádasban vagyunk, tücskök, békák, madarak. A berki tücsökmadár [Locustella fluviatilis] énekét halljuk. Ezzel a madárdallal a háttérben hangzik el a lejelentő.

Vége.)

3. rész

HITVITA

Hangok:

Három
Harmadik
Harmadika
Harmadszor
Harmadszorra

Piripócs
Piripócsné
Óvodás gyermekek kara

Egyéb hangok

(Egy hatalmas, nehéz fakapu csapódását halljuk. A kapu csapódásának hangja lassan, fokozatosan halkul el. Egy pár lakkcipő lépteinek kopogását halljuk a nyikorgó fapadlón. Az alább következő párbeszéd ideje alatt nincsenek háttérzajok, nincs háttérzene, csak merev, síri csend.)

HARMADIK *(hangjában a párbeszéd ideje alatt mindvégig színpadias emelkedettséget érzünk)* Nagy ember, hitemre! Nos, mondd meg, ez az ilyen hatalmas ember ugyan miért teremtett ilyen, szerinted romlott természetet.

HÁROM *(hangjában a párbeszéd ideje alatt mindvégig színpadias emelkedettséget érzünk)* Miféle érdemük lett volna az embereknek, ha Isten nem hagyja meg nekik a szabad akaratot, és miféle érdemük lett volna használni azt, ha nem létezne a földön a jó tevésének s a rossz elkerülésének lehetősége?

HARMADIK Vagyis a te Istened mindent ferdén csinált csak azért, hogy megkísértse vagy próbára tegye teremtményét; nem ismerte tehát? Nem volt tehát bizonyos az eredmény felől?

HÁROM Kétségtelenül ismerte, de meg akarta neki hagyni a választás érdekét.

HARMADIK Mi célból, ha tudta már, hogy melyik választást karolja föl, és ha csak tőle függött, mert mindenhatónak mondod, ha csakis tőle függött, kérdem én, hogy a jót válassza?

HÁROM Ugyan ki fogja fel Isten mérhetetlen, végtelen céljait az emberrel? És ki foghatja fel mindazt, amit nem láthatunk?

HARMADIKA *(hangját egészen máshonnan, közről halljuk, teljesen más téréből, mint a két másik szereplőt; közülük csak ő a természetes és teljesen nyugodt)* Uram, nem vagyok méltó arra, hogy hajlékomba jöjj!

HARMADIK *(zavartalanul folytatja a beszélgetést, Harmadika hangja nem zökkentette ki annak menetéből; egyre nagyobb beleéléssel érvel, de töretlenül színpadiasan emelkedett, teátrális a hangja)* Aki leegyszerűsíti a

dolgokat, barátom, az főként az, aki nem szaporítja az okokat, hogy jobban összezavarja az okozatokat. Miért keresel egy másik nehézséget, amikor nem tudod megmagyarázni az elsőt, és lehetséges lévén, hogy a természet magától véghez tudja vinni azt, amit te az Istenednek tulajdonítasz, miért keresel neki egy urat? Annak az oka, amit nem fogsz fel, talán a legegyszerűbb dolog a világon. Tökéletesítsd fizikai tudásodat, és jobban megérted a természetet, tisztítsd meg elméd, űzd el előítéleteidet, és lemondasz Istenedről.

HÁROM Szerencsétlen! Szociniánusnak hittelek, s lett volna fegyverem, hogy harcoljak veled, de látom, hogy ateista vagy, s minthogy szived elutasítja a végtelenül sok valódi bizonyosságot, amit naponta kapunk a teremtő létezéséről, nincs több mondandóm számodra. Nem lehet visszaadni a fényt egy vaknak.

HARMADIK Barátom, ismerd be, hogy kettőnk közül az a világtalanabb, aki a szemére kötést tesz, nem az, aki letépi. Te építesz, kitalálsz, szaporítasz, én rombolok, egyszerűsítek. Te hibát hibára halmozol, én mindegyik ellen harcolok. Ki tehát közülünk a vak?

HÁROM Nem hiszel tehát Istenben?

HARMADIK *(a távolban felsejlik egy kintorna hangja, amelyik a beszélgetéstől teljesen idegen módon, egy vidám, komédiás, vásári dallamot játszik; a monológ ideje alatt a kintorna hangja lassan, fokozatosan közeledik hozzánk, tehát egyre kivehetőbben, egyre erőteljesebben halljuk)* Nem, és egészen egyszerű okból; mert teljességgel lehetetlen hinni abban, amit nem értünk, megértés és hit között közvetlen kapcsolatnak kell lenni; a megértés a hit első tápláléka; ahol a megértés hiányzik, ott a hit halott, és akik ilyen esetben azt állítják, hogy birtokában vannak, becsapják magukat. Kétségbe vonom, hogy hiszed az Istent, akiről prédikálsz, mert nem tudnád bebizonyítani, nem tudnád meghatározni, mert, következésképpen, meg sem érted; s mivel nem érted, nem tudsz egyetlen érvényes érvet sem mondani, és mert, röviden, mindaz, ami az emberi lélek határai fölött van, vagy kiméra, vagy hiábavalóság; minthogy a te Istened nem lehet egyéb, mint az egyik vagy másik, az első esetben, ha hinnék benne, örült lennék, a másodikban ostoba. Barátom, bizonyítsd be nekem, hogy az anyag tehetetlen, és én elhiszem neked a teremtőt; bizonyítsd be nekem, hogy a természet nem elég önmagának, s én elfogadom, hogy lehet egy ura. Addig azonban ne várj tőlem semmit, én csak a bizonyosságnak adom meg magam, és ezt csakis az érzékszerveimtől kapom meg; ahol ezek megállnak, ott hitem erejét veszti. Hiszek a Napban, mert látom és felfogom mint azt a központot, melyben a természet összes tüzes anyaga összegyűlik, periodikus körforgása tetszik nekem, anélkül hogy álmélkodnék rajta. Fizikai jelenségről van szó, amely talán éppoly egyszerű, mint az elektromosság, amelyet megérinteni mégsem adatott meg nekünk. Miért hatoljak tovább? Ha te Istened építményét mindezek fölébe emeled, mi hasznom lesz abból? Nem kerül éppannyi erőfeszítésbe felfogni a munkást, mint meghatározni a művet? Ezért nem tettél semmiféle szolgálatot nekem azzal, hogy megszerkesztetted kimérádat, megzavartad a lelkeket anélkül, hogy felvilágosítottad volna, és gyűlölettel tartozom neked, nem hálával. A te Istened egy

gép, amelyet te gyártottál, hogy szenvedélyeidnek szolgálj vele és kedvedre mozgasd; de mivel az zavarja az enyéimet, borítsd fel, és abban a percben, amikor lelkemnek nyugalomra és filozófiára van szüksége, tartózkodj attól, hogy megriaszd szofizmáiddal, melyek megrémítik anélkül, hogy jobbá tennék. Ez a lélek, barátom, olyan, amilyen a természetnek tetszett hogy legyen, vagyis a szervek eredménye, melyekkel a természet a tetszése szerint ellátott engem céljaira és szükségleteire való tekintettel, és minthogy neki egyaránt szüksége van bűnökre és erényekre, amikor úgy tetszett neki, azok felé fordított, s amikor ezeket akarta, felébresztette bennem az irántuk való vágyat, és én habozás nélkül, magamtól rájuk hagyatkoztam. Ne keress hát mást, mint törvényeit, mint emberi következetlenségünk egyedüli okát, és törvényeiben csakis az ő akaratát és az ő szükségletét.

HÁROM Tehát minden szükségszerű a világon?

HARMADIK Természetesen.

HÁROM De ha minden szükségszerű, akkor minden szabályozott.

HARMADIK És ki állítja az ellenkezőjét?

HÁROM De ki szabályozhat mindent úgy, ahogy van, ha nem egy mindenható és bölcs kéz?

(Egy jó hangulatú blues-kocsmában vagyunk. A háttérből John Lee Hooker Goin' Mad Blues című dalát halljuk, amely keveredik különböző vidám társaságok nevetésével, morajával, felkiáltásaival, időnként egy-két mondatfoslányt, apróbb félszavakat is kivehetünk. Korsók, poharak, hamutartók, ahogy az már egy vendéglátóipari létesítményben lenni szokott.)

Teljesen zavartalanul, mindenféle törés nélkül a beszélgetés itt folytatódik. Csupán annyi a különbség, hogy a beszélgetőtársak hangjából eltűnik a színpadias emelkedettség. A társalgás további részében hangjuk teljesen természetes, baráti, a beszélgetést pedig csevegési szinten folytatják, akárha focieredményeket vitatnának meg.)

HARMADIK Nem szükségszerű hát, hogy a por lángot fogjon, amikor közel tartjuk hozzá a tüzet?

HÁROM De igen!

HARMADIK És miféle bölcsességet látsz ebben?

HÁROM Semmilyen.

HARMADIK Lehetséges tehát, hogy szükséges dolgok léteznek bölcsesség nélkül is, következésképpen, hogy minden az első okból származzék, anélkül hogy bármiféle ész vagy bölcsesség legyen ebben az első okban?

HÁROM Hová akarsz kilyukadni?

(A zene a háttérben hirtelen megszakad, valaki kikapcsolta a magnót. Egy azonosítatlan hang a távolból:

– Várj még, hagyhatod a zenét. Az erősítők még nincsenek beállítva...

Valaki visszakapcsolja a zenét, ezúttal John Lee Hooker Boom Boom című dalát halljuk.)

HARMADIK Be akarom bizonyítani neked, hogy minden lehet az, ami, amilyennek látod, anélkül hogy bármiféle bölcs és észszerű ok irányítaná, és hogy természetes okozatoknak természetes okai kell hogy legyenek,

anélkül hogy szükséges lett volna feltételezni egy természetellenes okot, amilyen a te Istened lenne; hogy ő maga is magyarázatra szorulna anélkül, hogy egyet is adna; hogy következésképpen a te Istened semmire sem jó, teljességgel szükségtelen; hogy erősen gyanítható, mindaz semmi, ami fölösleges; szóval, hogy meggyőzzem magam arról, a te Istened egy kiméra, nincs szükségem más okoskodásra, mint erre, melyet fölöslegességének bizonyosságára kínál.

HÁROM Így hát nem sok szükségét látom annak, hogy vallásról beszéljek neked.

(A háttérben egy azonosítatlan hang szólal meg:

– Most kapcsolj ki, kérlek, végeztünk!

A zene még néhány másodpercig szól, majd valaki ismét kikapcsolja a magnót, John Lee Hooker dala félbeszakad ott, ahol épp tart, mintha ollóval vágták volna el, s a magnó kattan egyet.

Egy ismeretlen személy próbaképp megkopogtatja a mikrofont, koncertre készülődnek. Ugyanaz az ismeretlen hang, amelyet már korábban is hallottunk, beleszól a mikrofonba:

– Egy. Egy, egy-kettő, egy... Egy-kettő-három... Egy, egy, egy, egy-kettő-egy...

Az erősítők „befütyülnek”, de az egyik technikus korigálja a hibát, s az ismeretlen hang következő megszólalását már egészen tisztán és kivehetően halljuk:

– Egy, egy, egy-kettő-egy...

Az EDDA Művek együttes koncertlemezéről, az EDDA 5. című albumról halljuk Pataky Attilának, az együttes énekesének hangját:

– Írtam néhány új nótát. Az első dal... Az első dal néhány hangja a régi társakhoz szól, de a refrénje, a refrénje: az enyém is volt, és még néhány arcé, azok az évek úgy nyolcvan körül, azok az évek, gyönyörű évek, tisztán látok mindent, meglátjátok, veletek újra sikerül!

Pataky bevezetője után felhangzik a Budapest Sportcsarnokban 1985. június 7-én készült felvételtől, amelyik a lemezen is megjelent, az EDDA művek Az enyém is volt című zeneszáma. Ennek csak a legelejét halljuk, majd elhalkul, de nem szakad meg. A koncert a kocsmában elkezdődött, de két főszereplőnk távolabb ül, beszélgetésük zavartalanul folytatódik. Szavaik háttérben továbbra is szól halkán a zeneszám.)

HARMADSZORRA *(az elmélyült beszélgetés hevében)* Ezek ma már nem az én szavaim. Valami tőlem teljesen idegen. Idegen anyag... Legszívesebben letépném magamról, legszívesebben megtagadnám mindezeket a gondolatokat... Letépem most magamról mindezt, mint a mocskos ruhát... Azzal kiteríték itt mindent előtted, kiirtom magamból! Kiirtok magamból minden idegen gondolatot, minden idegenséget, minden idegentestűséget... Gondolod, így megtisztulhatok?

HARMADSZOR Akkor miért akarod mégis felhasználni?

HARMADSZORRA Hogy kiirtsam magamból, mert másképp nem szabadulhatok meg tőle. Azt hiszem, elképzelhetetlen... Te elképzelni sem tudod, milyen érzés, mennyire kínos tapasztalat az, hogy évek, évtizedek óta ott

látom a polcon ezt az idegen anyagot, aminek tulajdonképpen ma már egyáltalán nem kellene ott állnia, a legjobban tettem volna, ha nagyvonalúan odaajándékozom valamelyik könyvtárnak, vagy egyszerűen csak kidobom a szemébe ezt a kis füzetecskét... S legalább ugyanannyi ideje él bennem a készítés... Feszít valami, szétfeszít, egészen addig, míg egy szép napon meg nem találom majd a módját...

HARMADSZOR Talán eredetiben kellene hagynod, önállóan... Vagy egyszerűen csak érintetlenül, porosan, ott a polcon...

HARMADSZORRA Az eredeti elképzelés persze valóban az volt, de egyszerűen... Mondom, hogy feszít, itt, legbelül szinte szétfeszít valami... Igazából mindig hangjátékot szerettem volna csinálni belőle, rádiójátékként tudtam a leginkább elképzelni. Csak soha nem volt alkalmam hangjátékot készíteni. Nem telefonáltak rám egyik rádióból sem, hogy „te, gyere! Szeretnénk, ha rendeznél itt nálunk valamit, hozd a szöveget is, ha van valami elképzelésed, ötleted...” De már próbáltam másoknak is ajánlgatni... Én ezzel is elégedett lettem volna, az is segíthetett volna ezen a belső készítésemen, ha valaki más megcsinálja helyettem, elrendezi előlem. De úgy látszik, másokban nem működnek ugyanezek a készítések, mindenki minden más feszít legbelülről... Szép kis science-fiction lenne, ha ugyanazok a dolgok motoszkálnának a fejünkben... Pedig volt olyan is, akinek tetszett, tetszett az ötlet, de aztán, magam sem tudom, miért, valami miatt mégsem csinálta meg. És most már nagyon tartok ettől az egésztől, csak most látom igazán, hogy mennyire rettegek tőle, mennyire riaszt... Mintha valami csodaszemüvegen keresztül megláthattam volna, rádöbbenhettem volna, hogy sötét erők működnek benne... Sőt, most is, ahogy beszélek róla, beleborsózik a hátam.

HARMADSZOR Félsz, hogy elronthatod?

HARMADSZORRA Hát persze, attól is... A veszély mindig ott lebeg ilyen esetekben, amikor egy idegen szöveget építész be egy másik, önállóságában is teljes, sőt önállóságában is tökéletes anyagba. Mondom, olyan ez, úgy működik, mint az idegen anyag, mint az idegen test... Mint amikor téves vércsoportú vért adnak a műtőasztalon fekvő betegnek... Vagy szervátültetésnél egy kart varrnak a bal láb helyére... Nem lehet akármilyen anyagot beojtani akármibe, nem lehet akármilyen szervekkel pótolni, dúsítani, felduzzasztani valamit... Hiába hemzsegnek a donorok, nagyon sok feltételnek kell megfelelni ahhoz, hogy a szervek használhatóak legyenek. És hogy aztán még jól működjenek is!!!

HARMADSZOR De Sade márki mint donor. Ez elég vicces így... Sok mindenre gondolna az ember a név hallatán, de nem biztos, hogy épp erre is...

HARMADSZORRA Meghalt, kész, transzírozható, használjuk fel még belőle, ami felhasználható... De nemcsak ettől félek, ez a kisebbik bajom... Maga a szöveg az, ami visszatart, visszariaszt. Annak értelmétől, háttérétől félek még csak igazán...

HARMADSZOR Nem értelek...

HARMADSZORRA Én sem mindig! Magam sem értem igazán... Tudod, valamilyen szinten mégiscsak hiába magyarázod nekem folyton, hogy a Tirusz környéki Vádi Dzsilo körzetében helikopterről páncéltörő rakétával megölt

libanoni katonák személyében a libanoni hadsereg első ízben szenvedett emberveszteséget azóta, hogy az izraeli hadsereg akcióba kezdett Libanonban, én akkor is...

HARMADSZOR *(a szavába vág)* Figyelj ide! Az izraeli hadsereg előzőleg felszólította a Tirusz környéki falvak valamennyi lakóját, hogy hagyják el lakhelyüket, és azzal fenyegetőzött, hogy lőni fog minden gyanús járműre.

HARMADSZORRA De képzeld csak el, hogy betoppan hozzád egy hadsereg, és azt mondja, hogy ő ott egy harmadik ellenség ellen harcol, és azt épp a te faludban akarja csinálni, a te házad az, amit rommá akar lőni, a te gyerekeidet kell kimenekítened onnan, a te életedet teszi tönkre...

(A helyszín most egészen más.

Részletet hallunk Verdi Macbeth című operájának második felvonásából egy régi, sercegős-ropogós bakelit hanglemezeről. Macbeth és Lady Macbeth „párbeszéde” ez:

Macbeth: Oh donna mia!

Lady Macbeth: Caudore!

Macbeth: Fra poco il re vedrai.

Lady Macbeth: E partirá?

Macbeth: Domani.

Lady Macbeth: Mai non ci rechi il sole un tal domani.

Macbeth: Che parli?

Lady Macbeth: E non intendi?

Macbeth: Intendo, intendo!

Lady Macbeth: Or bene?

Macbeth: E se fallisse il colpo?

Lady Macbeth:

Non fallirá... se tu non tremi.

Il re!

Lieto or lo vieni ad incontrar con me.

Macbeth:

Sappia la sposa mi che, pronta appena

La mia tazza notturna,

Vo' che un tocco di squilla a me lo avvisi.

Az opera zenéje ezután fokozatosan elhalkul. A helyét a természet hangjai veszik át, egy erdőszéli nádasban vagyunk, tücskök, békák, madarak. A berki tücsökmadár, vagyis a Locustella fluviatilis énekét halljuk. A közelben egy gőzmozdony halad el a vasúti szerelvény élén. A természet hangjai a vonatával keverednek, vonatfüttyöt hallunk. Amikor a szerelvény elhalad, újra csend. Csobbanás a vízben, kemény talpú csizmák kopogása: ketten csónakba szállnak. Az evezők hangját halljuk, előbb ahogy koppannak a csónak szélén, majd ahogy vízbe merülve elindulnak. Lassú evezés a folyón. Újabb és újabb evezőcsapások: mintha túl kimért lenne ez az egész, mintha túl lassan történe minden. Újabb és még újabb evezőcsapások. Valami koppan a csón-

nak fenekén, valami egészen apró, fémes hangú tárgyat elejtettek. Kattan az öngyújtó teteje, valaki cigarettára gyújt. Újabb és újabb evezőcsapások. Nádirigó, vagyis *Acrocephalus arundinaceus* kirepült fiókáit féltő hangját halljuk, majd újabb evezőcsapások következnek. Egy fémdoboz pattanását halljuk: valaki felnyitott egy dobozos sört.

A csónakban megszólal egy mobiltelefon, polifonikus csengőhangját halljuk. Ismét a régi, sercegős-ropogós bakelit hanglemezejről szólal meg Macbeth hangja Verdi azonos című operájának második felvonásából:

*Mi si affaccia un pugnai! L'elsa a me volta?
Se larva non dei tu, ch'io ti brandisca...
Mi sfuggi... eppur ti veggo! A me precorri
Sul conuso cammin che nella mente
Di seguir disegna!... Orrenda imago!
Solco sanguigno la tua lama irriga!...*

HARMADIKÁ (mintha Macbeth-től kérdezné) És mivel tudná még kiegészíteni vallomását?

(A régi, sercegős-ropogós bakelit hanglemezejről halljuk Macbeth hangját Verdi azonos című operájának második felvonásából:

*Ma nulla esiste ancor. Il sol cruento
Mio pensier la dà forma, e come vera
Mi presenta allo sguardo una chimera.
Sulla metà del mondo
Or morta è la natura; or l'assasino*

*Come fantasma per l'ombra si striscia,
Or consuman le streghe i lor misteri,
Immobil terra! a passi miei sta muta...*

E' deciso... quel bronzo, ecco, m'invita!

HARMADIKÁ Lady Macbeth pedig így válaszol!

(A régi, sercegős-ropogós bakelit hanglemezejről halljuk Lady Macbeth hangját Verdi Macbeth című operájának második felvonásából:

*Regna il sonno su tutti... Oh, qual lamento!
Risponde il gufo al suo lugubre addio!*

Felhangzik a közönségmoraj, mintha csak neki szólna, akárha Lady Macbethet ünnepelnék a koncertlátogatók. A közönség ricsaját azonban ezúttal az EDDA Művek zenekar Viszlát! című koncertlemezejről halljuk, amelynek felvétele 1984-ben készült a miskolci Sportcsarnokban. Ismét Pataky Attila hangja hangzik fel egy régi, recsegős-ropogós hangú bakelit hanglemezejről, amint a közönségmorajba belebeszélve, a következő dal felvezetőjében annak szövegét szavalja:

– Álmodtam egy világot magamnak, itt állok a kapui előtt, adj erőt, hogy be tudjak lépni, van hitem a magas falak előtt...

Felhangzik az Álmodtam egy világot magamnak című zeneszám, de hamarosan elhalkul, s habár tovább szól, mi már csak a következő párbeszéd háttérében halljuk.)

HARMADSZORRA *(még mindig ugyanazzal az indulattal, mint ahogy legutóbb hallottuk őt) Húúú... Apám! Amit ez a fickó énekel... Figyeld csak! Ismered ezt a számot?*

HARMADSZOR Hülye vagy? Ezt nem lehet nem ismerni... Nem tudsz úgy elbújni a világ előtt, hogy ezt a zeneszámot ne ismerd.

HARMADSZORRA *(maga elé mormog) Álmodtam egy világot magamnak... Azt mondtam az előbb, hogy De Sade márkí meghalt, kész, trancsírozható... Hát, látod, éppen erre gondoltam akkor! (Teli torokból ordítva a szöveget, együtt énekel az énekessel.) Álmodtam egy világot magamnak, itt állok a kapui előtt, adj erőt, hogy be tudjak lépni, van hitem a magas falak előtt... (Majd hirtelen váltással ismét beszédhangon szólal meg, Harmadszorhoz beszél.) Álmodtam egy világot magamnak... Igen, én is megálmodtam a magam kis világát. Alig néhány évvel ezelőtt, de még mindig nem sikerült belépnem. Csak tipegek-topogok ott a kapui előtt. Egy világot, amelyben kortól, úgy értem, függetlenmi kortól... stílustól, hitvallástól, világnézettől, nemtől és igentől függetlenül találkozhatok mindenkivel, kezet foghatok mindenkivel, sörözhetek, bulizhatok, beszélgethetek, akivel csak akarok. Összejöhetne az én kis világomban Szophoklész Shakespeare-rel, de talán még De Sade márkí is helyet foglalhatna valahol, hiszen nem semmi dolog valami olyasmi névadójának lenni, mint a szadizmus... Meg tudom is én, még néhányan a huszadik századiak közül... Talán. (A refrént ismét együtt üvölti az együttes énekesével.) Álmodtam egy világot magamnak, itt állok a kapui előtt, adj erőt, hogy be tudjak lépni, van hitem a magas falak előtt... (Majd ismét beszédhangon folytatja.) Egy világot, kisapám! Egy világot, amelyben helyet kaphatna mindenki, attól függetlenül, hogy valós személy-e, hogy valóban élt-e, vagy csak fiktív figura, valami fikciós fickó... Attól függetlenül, hogy valós személy volt-e hetvenezer évvel ezelőtt, vagy valós személy lesz-e hetvenezer év múlva. Egy egyszerű, szürke kis világot, csakis önmagamnak, s velem együtt, érted, mindenkinek, mindenki ott lehetne. És mindig megijedek, megtorpanok, amikor elérkezem ahhoz a ponthoz, hogy no, most akkor végre be kellene lépnem azon a kapun...*

(A háttérben valaki elejtett egy sörösüveget, s az csörömpölve összetörik. Irritáló hangja azonban sem a zenét, sem a beszélgetést nem zavarja meg.)

HARMADSZORRA *(lélegzetet sem vesz, olyan lendülettel és hevülettel folytatja) Mindig elbizonytalanodom, amikor be kellene lépnem ebbe a saját magamnak teremtett, egészen egyedi, saját kis világomba, az én világomba, amelyet én, és csakis én álmodtam meg magamnak. Mintha nem lennék elég magabiztos, mintha hiányozna még egy adag a hitemből a nagy falak előtt... Látod, most is, De Sade kapcsán is megtorpanok! Persze félek attól is, hogy túl hosszú lesz az egész miskulancia, hogy félúton elunják a nézők,*

hogy túllépek a megszabott keretet, de mindez még mindig a melléke-
sebb része az egésznek. Akárcsak az is, hogy plagizátornak neveznek, meg
minden, ami ezzel jár... Töményen legyintek rá! Hogy elloptam az egészet,
csak azért, mert egy az egyben átvettem mindent, úgy, ahogy abban a kis
füzetecskében, amelyet évtizedek óta bámulok ott a polcon, le van írva...
Pedig ha tudnák! Hányszor és hányszor éltem át újra mindent, és hányszor
még, újra meg újra... Elképesztő! De nem is csak ezt, hanem mindazo-
kat a vészjósló sorokat... De még ennél is mellékeesebb, mint az, hogy...
hogy végre most megint itt volt, talán még mindig itt van az alkalom, ha el
nem szalasztom! Megint beléphetnék azon a kapun, amit a másik oldalról
ugyancsak én zárok kulcsra magam előtt... Beléphetnék a saját világomba,
megvalósíthatnám azt a világot, amelyet én találtam ki saját magamnak...
De nem megy! Valahol valami mindig félrecsúszik... De Sade papját és hal-
doklóját talán még egy asztalhoz is tudom ültetni, mert nekik egyébként is
dolguk van egymással. Össze tudom ültetni Fortinbrasszal és Horatióval
is, nem gond... De Shakespeare-t hogy illesztem közéjük? A márkival
mit kezdjek? S egyébként is, a huszadik századot csak mi ketten képvisel-
hetjük ebben a buliban, csak mi ketten, és senki más... Ezt jól jegyezd meg!

HARMADSZOR Nem tudlak követni...

HARMADSZORRA És sem mindig! Magam sem értem igazán... Csak, nagyon
kérek, ne mondd most nekem minderre, hogy Izrael továbbra is az egyik
legfőbb céljának tekinti, hogy újra kezdje a két hónappal ezelőtt felfüg-
gesztett tárgyalásokat Szíriával. Jigal Palmor izraeli külügyi szóvivő tegnapi
sajtótájékoztatóján hangsúlyozta, hogy Izrael annál is inkább a tárgyalások
újrafelvételét szorgalmazza, mert álláspontja szerint, addig nem lehet hosz-
szú távú megoldást találni a dél-libanoni válságra, amíg nem kötnek átfogó
megállapodást Szíriával és a libanoni kormánnyal...

*(Harmadszorra, akárcsak eddig, ugyanazzal a hévvel folytatja mondandóját,
amit már megszoktunk tőle. Hangja azonban fokozatosan elhalkul, mintha
a stúdióban lekeverték volna. Három és Harmadik hangja pedig ugyanúgy
erősödik, mintha stúdióban erősítették volna fel, tehát egy beszélgetés kellős
közepébe csöppenünk bele. Három és Harmadik most ugyanabban a koc-
sában ül, mint Harmadszor és Harmadszorra, de egy másik, tőlük távolabb
eső asztalnál, tehát csak annyi történt, hogy figyelmünk egyik asztaltól a
másikra irányult. A váltásnál néhány egészen más, ismeretlen és azonosítha-
tlan hang is belekeveredik az általunk ismert hangok beszélgetésébe.)*

HARMADIK Miért nem? Semmi sem derít olyan jókedvre, mint a fanatizmus-
nak és az ostobaságnak azok a túlkapásai, amelyekre az emberek ebben
a kérdésben ragadtatták magukat; ezek olyan bámulatos eltévelyedések,
hogy látványuk, bármily szörnyű is, mindig érdekes. Válaszolj hát nekem
őszintén, és üzd ki magadból főként az egoizmust. Ha olyan gyenge lennék,
hogy lenyűgözne nevetséges teóriád, melyet a létező mesés létére építettél,
amely szükségessé teszi a vallást, mely formában tanácsolnád, hogy imád-
jam? Azt akarnád, hogy Konfucius képzelgéseit tegyem magamévá Brahma
képtelenségei helyett, a négerek nagy kígyóját kellene imádnom, a peruiak
csillagát, vagy inkább Mózes seregeinek urát? Mohamed melyik szektájára

szeretnéd, ha hagyatkoznék, vagy mely keresztény eretnokség lenne, véleményed szerint, a legjobb? Vigyázz a válasszal!

HÁROM Lehet ez kérdés?

HARMADIK Tessék, egoista vagy!

HÁROM Egyáltalán nem! Azt tanácsolni neked, amiben hiszek, annyi, mint úgy szeretni téged, ahogyan magamat szeretem.

HARMADIK És hasonló tévedéseket hallgatni annyi, mint mindkettőnket igazsággal szeretni.

HÁROM De ki vakulhat el isteni Megváltónk csodái előtt?

HARMADIK Az, aki nem fedezi föl benne a legközönségesebb csalót és a legostobább szélhámost.

HÁROM Óh, Isten! Hallod ezt, és nem mennydörögsz?

HARMADIK Nem, barátom, minden békés, mert a te Istened, akár tehetetlenségből, akár szándékosan, akár bármely más okából ennek a lénynek, akit én nem ismerek el, hacsak nem az irántad való engedékenységből, vagy, ha így jobban tetszik, hogy alkalmazkodjam silány érvelésedhez, mert ez az Isten, mondom, ha létezik, mint ahogyan te bolond módon hiszed, meggyőzésünkre nem választhatott ilyen nevetséges eszközöket, mint azok, amelyeket a te Jézusod feltételez.

HÁROM Hogyan, a próféciák, csodák, a vértanúk talán nem bizonyítékok?

(Az Álmodtam egy világot magamnak című zeneszám a háttérben véget ér, figyelmünk ismét a kocsmai színpadon zajló eseményekre irányul, előbb a közönség tombolását halljuk, majd lassan elcsendesednek. Mintha a színpadon történne, a Poptarisznya című rádióműsornak az 1985-ös esztendő legnagyobb sikerszámaiból összeállított Pop-Tari-Top című, 1986-ban megjelent hanglemezét halljuk. A műsorvezető, B. Tóth László, hol saját beszédhangján, hol különböző effektusokkal és dalbetétekkel tarkítva szólal meg.

– 1985. Ez a Poptarisznya slágerlistája. Ez a Pop-Tari-Top! Köszöntöm Önöket! A nevem: B. Tóth László.)

HARMADSZORRA *(ettől a pillanattól kezdve B. Tóth Lászlóként szólal meg; hangját mikrofonon keresztül halljuk, mintha a kocsmai színpadon beszélne)* Sok-sok szeretettel köszöntök mindenkit ezúttal élőben itt a koncerten. A nevem *(a Pop-Tari-Top című hanglemezről a már ismert effektus: B. Tóth László)*, és mint azt valószínűleg tudjátok is, a ma esti Popmajális egyik társszervezője a Poptarisznya műsora. Ezért vagyok most itt én is!

(Éljenezés, tapsolás, de azért füttyögés is hallatszik a közönség soraiból.)

HARMADSZORRA *(mint fenn)* Kihasznlom a soha vissza nem térő alkalmat, s szeretnék most itt a koncert szünetében feltenni néhány kérdést az együttes énekeseinek. Kezdhetjük?

(Néhány hang a közönség soraiból:

– Igeeeeeeeeeeeeeeeeeeeen!)

PIRIPÓCS *(a kocsmai színpadon játszó együttes énekeseiként, azaz Pataky Attilaként válaszol; az ő hangját is a mikrofonon, illetve a helyi erősítésen keresztül halljuk)* Sok szeretettel köszöntök mindenkit itt a teremben, és

azokat is, akik majd a rádióban, az itt készülő felvételtől hallgatják meg dalainkat. Természetesen kezdehetjük, állók elébe. Csak ne kérdezz túl nehezeket, mindig rossz voltam matekból...

(Közönségmoraj, némi nevetéssel dúsítva, amelyik lereagálja az elhangzott poént.)

HARMADSZORRA *(mint fenn)* Hogyan kezdte zenével foglalkozni?

PIRIPÓCS *(mint fenn)* Autodidakta módon: már kilencéves koromban kaptam egy dobot, és aztán a többi már ment a maga útján.

HARMADSZORRA Mit jelent neked a zene?

PIRIPÓCS Ez az életem. Zene nélkül élni sem tudnék.

HARMADSZORRA Kik voltak a kedvenceid, a példaképeid?

PIRIPÓCS Nem voltak külön kedvenceim, az amerikai muzsikát szerettem.

HARMADSZORRA Kiket nem szeretted?

PIRIPÓCS Amit nem szeretek, azzal nem is foglalkozom. Azt nem szeretem, amiben nincs tartalom, aminek nincs mondanivalója.

HARMADSZORRA Hogyan jött össze az együttes régi felállása?

PIRIPÓCS A legjobb miskolci zenészekkel kerültem össze, és zenélni kezdtünk. Az tulajdonképpen öt miskolci csóró gyerek bandája volt.

HARMADSZORRA Halász Jóska halála mindenkit váratlanul ért...

PIRIPÓCS A közvéleményt igen, de a zenekart nem. Mi már négy éve tudtuk, hogy rákja van.

HARMADSZORRA Írtál az emlékére egy gyönyörű dalt...

PIRIPÓCS Hál' Istennek, nem került fel a listákra... Nem a listákra szántam, hanem azért írtam, hogy rajta legyen a lemezen, és hogy tudják az emberek, nekünk az a srác fontos volt, hiszen ő volt a zenekar alapítója.

HARMADSZORRA Akkor egy időre meg is szűnt az együttes. Honnan jött az ötlet az újjáalakításra?

PIRIPÓCS Nekem ez kezdettől fogva vágyam és tervem is volt, a búcsúlemezre is azt írtam rá, hogy VISZLÁT! És reméltem, hogy újra összeáll a zenekar.

HARMADSZORRA A közönség szívesen fogadta kedvencei visszatérését. Ez bizonyára buzdított titeket...

PIRIPÓCS Igen, rengeteg levelet kaptam, amelyben azt írták, hogy csak így tovább, szeretünk benneteket, soká éljen a zenekar!

HARMADSZORRA Hogyan válogattad ki az új zenésztársaidat?

PIRIPÓCS Voltak, akiket már előzőleg is ismertem, és csak szólni kellett nekik. Voltak pedig, akik – mint például a basszusgitárosunk is – a zenei körökben meghirdetett helyre jelentkeztek. Őt több száz jelentkező közül választottuk ki.

HARMADSZORRA Az összeszokás?

PIRIPÓCS Az már komoly, hosszú és kemény munka volt. Másfél évet vett igénybe.

HARMADSZORRA Miben különbözik az új együttes a régitől?

PIRIPÓCS Szinte mindenben, ugyanakkor semmiben. Talán abban, hogy ma ezerkilencszáznyolcvanhetet írunk. Ez most egy európaibb zenekar. A régi zenekarban öt, szellemileg a maga útját járó zenész muzsikált. Most ez másképp van. Jól megvagyunk. Sikertől megtalálnunk az együttes világát.

HARMADSZORRA Szerinted melyik a jobb?

PIRIPÓCS Ez egy olyan dolog, mint amikor van egy feleséged, és beleszeretsz egy másik nőbe is. Szereted mindkettőt, de nem tudsz dönteni kettejük között. Ez a zenekar most valamivel korszerűbb, mint a régi volt.

(Vágás.)

Mintha a rádió máris felvételtől sugározná a koncertfelvételt, s az interjú közepébe belevágtak volna egy hirdetést. Egy teljesen szabályos rádióreklám következik.

Ennek szövege:

*Önnek BÉRTOLLNOKRA van szüksége!!!
Bértollnokot vegyenek!*

*Szeretné versben elmondani, megénekelni családjá történetét?
Szeretné verssel, dallal köszönteni üzletfeleit?
Szeretne rímekbe szedve gratulálni kedvesének?
Szeretné verssel felköszönteni szerelmét?
Szeretne méltó sírverssel emlékezni elhunyt szerettére?*

BÉRELJEN BÉRTOLLNOKOT!!!

*A bértollnok segít Önnek üzleti és magánügyei frappáns,
kedves és méltó intézésében.*

*Hasznát veheti a hétköznapi élet minden területén!
Ha kedveskedni szeretne, ha ki kell tűnnie, ha meglepetést akar okozni,
ha szeretné felhívni magára a figyelmet,
ha már unja a közhelyeket, akkor jó helyen jár:
ÖNNEK BÉRTOLLNOKRA VAN SZÜKSÉGE!!!*

*Hívja a 06-20-478-2874-es telefonszámot,
és rendelje meg a BÉRTOLLNOK szolgáltatásait!!!
Olcsó, diszkrét és hatásos! Mi kell még?*

*Csak egy hívás, és máris érkezik Önhöz a személyre szabott vers, köszöntő
vagy rigmus, amire épp szüksége van!*

A reklám elhangzása után újabb vágás következik, s mintha mi sem történt volna, folytatódik az interjú.)

HARMADSZORRA *(továbbra is: mint fenn)* Ez a felállás most végleges?

PIRIPÓCS *(továbbra is: mint fenn)* Persze. Azt hiszem, igen.

HARMADSZORRA A dalaitok hogyan születnek?

PIRIPÓCS Általában én írom a dalok kilencven százalékát. Először megírom a szöveget, és aztán megzenésítem. Van, amikor fordítva, de az már nem olyan jó.

HARMADSZORRA A hatodik lemezt bírálta a kritika...

PIRIPÓCS Bírálta?! Én mindenhol azt olvastam, hogy fantasztikus.

HARMADSZORRA Én viszont olyanokat olvastam, hogy túl lágy.

PIRIPÓCS Az emberek agyában kialakult egy olyan pejoratív látásmód, mi szerint, ha nyolc gitár játszik valami lágy melódiát, akkor az kemény zene, heavy metal... De ha hat billentyűs játszik egy Motörheadet, akkor az lágy, könnyed, nyálas zene.

HARMADSZORRA No, egyelőre talán maradjunk is ennyiben. Még majd visszajövök ám! Addig is köszönöm szépen a válaszokat! Most pedig folytatódjék a konceeeeeeeeeeeeeert!

(Élvezés, taps a közönség soraiból.)

HARMADSZORRA *(továbbra is: mint fenn)* Mindenkinek további nagyon jó szórakozást kívánok!

(Felhangzik a közönség moraja az 1. 2. 3... Start című hanglemezeiről, az EDDA Művek, a P. Box és a Karthago közös koncertfelvételéről, melynek anyagát a Popmajális című rendezvényen rögzítették 1982. május 29-én. A közönség moráját követően Pataky Attila hangját halljuk, ezúttal a régi, recsegős-ropegős bakelit hanglemezeiről:

– Jó estét, jó arcok! Jó estét mindenkinek! Egy új dal: Micsoda komédia! Elkezdődik a Micsoda komédia című zeneszám, de rövidesen, az első versszak elhangzása után meg is szakad. Egy olyan effektussal ér véget, mintha a lemezjátszó tűje hirtelen végigcsúszna a bakelit hanglemezen.

Az így előállt csendben halljuk az óvodás gyermekek karának hangját.)

ÓVODÁS GYERMEKEK KARA *(többnyire diszharmonikusan, hol akadozó énekhangon, hol beszédhangon adják elő Shakespeare szonettjét)*

Míg más, hogy segítsd, nem fordult feléd,

Verseimé volt minden gráciád,

De romlik édes zeném, s most helyét

Beteg Múzsám másnak engedi át.

Tudom, szívem méltóbb munkára vár

S tollra édes tartalmad; de mikor

Költőd rólad valamit kitalál,

Csak rád költi, amit tőled rabol.

Érényt említ; s honnan lopta szavát?

Magatartásodtól! Szépséget ad;

S arcodon lelte: bármit mond reád,

A dicséret élő lelke te vagy.

Ne köszöngesd hát, amit emleget,

Hisz bármit nyújt, te magad fizeted.

HARMADIK *(hangjában a monológ ideje alatt mindvégig színpadias emelkedettséget érzünk)* Miféle logikával várhatod el, hogy én bizonyítékként fogadjam el mindazt, ami a maga részéről szintén bizonyításra szorul? Hogy a prófécia bizonyíték legyen, ahhoz mindenekelőtt az kell, hogy teljes bizonyosságom legyen afelől, hogy elhangzott; nos, minthogy a próféciát csak a történelem igazolja, nem lehet előttem nagy hitele, mint minden egyéb történelmi tettnek, melynek háromnegyede igencsak kétséges; ha ehhez még hozzáteszem, hogy azokat valószínűleg elfogult történészek ha-

gyományozták ránk, akkor, mint láthatod, jó okom van kételkedni bennük. Ki biztosít továbbá afelől, hogy ez a prófécia nem az esemény után hangzott el, hogy az nem a legegyszerűbb meglátás, mint az, amelyik boldog királyságot lát egy igazságos király alatt, vagy jeget a télben? Ha mindez igaz, hogyan kívánhatod, hogy a prófécia, amelynek ilyen nagy szüksége van bizonyításra, bizonyíték lehessen? Ami a csodáidat illeti, azok sem hatnak meg jobban. Minden csaló véghezvitt ilyeneket, és minden ostoba hitt neki; hogy meggyőződjem az igazságról, az kellene, hogy egészen bizonyos legyek abban, az esemény, amit így nevezel, teljességgel ellentétes a természet törvényei...

(Harmadik, akárcsak eddig, ugyanazzal a hévvel és színpadias emelkedettséggel folytatja mondanóját, amit már megszoktunk tőle. Hangja azonban fokozatosan elhalkul, mintha a stúdióban lekeverték volna.)

HARMADIKÁ Talán valami egészen másmilyen zenét kellene már hallgatnunk...

(Felhangzik egy részlet Lovasi András Aki szeretne visszajönni című dalából, a Bandi a hegyről című albumról:

*„Jól van megcsináltad
Te álmodozós szerény
Aki valaha voltál
Mondd most hol vagy keretlegény
Jaj nemzedékem,
Olyan jó hogy boldogulni látlak
Sikerüljön minden
Mint a Pataky Attilának”*

A zene ezután elhalkul, majd teljesen eltűnik a háttérben.)

HARMADIKÁ Nem... Nem pont erre gondoltam...

(Szünet.

A csendet vízcsobogás hangja töri meg: valaki zuhanyozik.)

Várj egy kicsit, bemászom az ágy alá...

(Egy ismeretlen hang válaszol a zuhany alól a vízcsobogás közben:

– Mi van?)

Ááá, semmi! Csak bemászom az ágy alá...

(Nincs válasz. Csak a vízcsobogást halljuk.)

PIRIPÓCSNÉ *(rádióbemondóként olvassa a hírt)* Az izraeli rendőrség meglepetten tapasztalta, hogy közel ötven százalékkal csökkent a bűntények száma január 4-e óta, mióta Ariél Sárón állapota válságos. „Vajon a tolvajok is a tévéképernyőkre merednek?” – tette föl a kérdést Miki Rózenfeld, az izraeli rendőrség szóvivője a Maariv című, nagy példányszámú napilapban, miután beszámolt az utóbbi napok csökkenő bűnözési adatairól. Január 5-e és 8-a között a rendőrség „csak” nyolcszázhatvanöt dossziét nyitott betörési

ügyekben, ez ötvenszázalékos csökkenés a múlt év hasonló időszakához képest, amikor ezerhétszázharminckilenc ilyen esetben indult eljárás.

(Továbbra is csak a vízcsobogást halljuk.)

HARMADIKÁ No, itt vagyok már... Tudtam, hogy meg kell ennek még lennie valahol. Arról van szó, hogy gyűlik már egy ideje egy nagy halom régi újság, mindenféle sajtó, amit apránként összeveszeget, összegyűjtöget az ember. Aztán van az egész mögött egy olyan is, hogy az ember a sajtót, főleg ha hetilapról van szó, de bevallom, jómagam még a napilapokat sem szívesen... Szóval, van az emberben egy olyan, hogy nem szívesen dobja ki az újságokat, ezért nem is hordjuk le rendszerint a szelektív szemétygyűjtés jegyében, hanem az ágy alá gyűjtjük. S tesszük ezt mindig azzal a kifogással, hogy ha majd papírgyűjtés lesz a gyerekeknek a suliban, akkor bevisszük az iskolába. Hááát, igen... A legutóbb ezt, sajnos, elmulasztottuk megtenni, s bizony azóta is szaporodik...

(A vízcsobogás abbamarad, elzárták a csapot. Nedves léptek cuppogása a gumipapucsban a fürdőszobakövön. A háttérből fogmosás hangjai.)

HARMADIKÁ *(a háttérben zajló tisztálkodástól teljesen függetlenül, zavartalanul folytatja történetét)* Aztán persze előfordul az is, hogy a kiolvasott, papírgyűjtésre ítélt újságok közé bekeverednek mindenféle fontos iratok. Például, ha a hazahozott újságokkal együtt ürítem ki a földszinten a postaládát, megtörténhet, hogy egyik-másik küldemény bekeveredik a leszázalékolt sajtó közé az ágy alá... Hát igen, sajnos előfordult már olyan is, hogy épp a telefonszámla keveredett oda, s bizony, akkor ki is kapcsolták nálunk a vezetékes vonalat. Meg előfordult olyan is, hogy ajánlott küldemény érkezéséről szóló értesítésnek veszett nyoma, no akkor is tudtam, hogy ott kell keresnem, az ágy alatt... Most is bemásztam. S az ok, amiért ezt tettem, egyáltalán nem különbözik az említettektől. Volt nálam néhány könyvtári könyv... Meg néhány, amit ismerősöktől kértem kölcsön... Olyan írások, olyan szövegek voltak bennük, amelyekre mindenképp igényt tartottam, egyszerűen nem tudtam volna úgy megválni tőlük, hogy nem marad nekem belőlük semmi más, csak az élmény, hogy elolvastam. Az nem, az nem elég, az nekem semmi.

(A fogmosás hangjai is véget érnek. Ismét nedves léptek cuppogását halljuk a gumipapucsban. Valaki felnyit egy dobozos sört.)

Persze semmi esélyem sem volt rá, hogy ugyanezeket megtaláljam valamelyik könyvesboltban, s az antikváriumokban is hiába kerestéltem. Ilyet manapság már nem adnak ki, akinek pedig megvan, úgy ragaszkodik hozzá, mint a tíz körméhez. Fénymásolgattam hát... Még pont jól is jött nekem ilyen szempontból, hogy a cégnél az új vezetés kitalálta, de most aztán nagyon szigorú lesz, bevezeti a hajnali és az esti ügyeletet, nem ám, hogy mindenki csak úgy kapásból eltűnjön, mint aki jól végezte dolgát. De nem ám!... Szerintem nem is értette senki sem, miért vállalok én olyan vehemensen annyi esti ügyeletet. Mert az úgy néz ki, hogy olyan este nyolc tájban mindenki szépen hazamegy... Nem is, igazából fél nyolckor már csomagolni

kezdenek. Az ügyeletesnek pedig kutya kötelessége este tízig bent maradni! Fogtam én szépen a magam kis könyvecskéit, bevonultam velük a cégbe, s amikor magamra maradtam, nekiestem a fénymásolónak. Két-három hét alatt, ami mindössze heti egy-két esti ügyeletet jelent, hogy ne legyen túl gyanús a dolog... Szóval meglepően gyorsan végeztem az egészszel.

(Kintről beszűrődő utcai zajok zavarják meg Harmadika nyugalmát: száguldó autó fékcsikorgása, dudálás, egy elhaladó mentőautó szirénája...)

Kellemes kis esti sörözés?

PIRIPÓCS Hideg van kint. Nem volt kedvem elmenni a csehóba...

HARMADIKA Nyitsz egyet nekem is?

PIRIPÓCS *(kelletlenül)* Hááát...

HARMADIKA Két-három hét alatt végeztem a fénymásolgatással, a munkának ez a része letudva, könyvek visszaadva, tiszta sor.

(Piripócs felnyit egy újabb dobozos sört.)

HARMADIKA Igen ám, de ahogy hazahordtam a fénymásolt oldalakat, idővel azok is bekeveredtek a papírgyűjtésre szánt újságok közé, az ágy alá. Egy ideig kint álltak, aztán valamiért el kellett pakolni, nem fért el az újabb adag, vagy tudom is én...

PIRIPÓCS Nem is értem, mi lehet ilyen fontos számodra, hogy esti ügyeletet vállalsz miatta. Biztos, hogy nem lehet hozzájutni? Jól vigyázz, egészen profi forrásaim vannak...

HARMADIKA Megtaláltam mindent, így hát egészen pontosan meg tudom neked mondani. Volt először is egy olyan, hogy Aischylos: *A lelánczolt Prometheusz*, egészen régi kiadás... Itt, a fénymásolaton is látszik benne a könyvtári pecsét: Fehértemplomi Állami Gimnázium Ifjúsági Könyvtára 1902. évi beszerzése. Aztán később kézzel írva belekerült még egy 1939-es évszám is... A mítosz és a történet ismert, itt csak a kiadás a különleges. *(A neveket betűzve folytatja)* Ma már nem is úgy írjuk, hogy Aischylos, hanem némileg fonetikusabban: Aiszkhülosz. S nem Prometheusz, hanem Prométheusz. Érted?

PIRIPÓCS Én ne érteném?

HARMADIKA Jól van, na... Itt van aztán *A játszma vége*, ma már valódi ritkaság ez is – modern egyfelvonásosok alcímmel. Ez nem annyira régi, 1969-ben jelent meg, és Kálmántól kaptam kölcsön. De tudod, Kálmán milyen érzékeny, nem is szívesen adta ide, gyorsan kellett hát cselekednem, azonmód fénymásoltam belőle, ami kellett. Nem akartam persze az egészet lemásolni, most csak görög tárgyú dolgokat gyűjtögettem...

PIRIPÓCS Most?! Hiszen mindig!...

HARMADIKA Jean Cocteau-tól van benne az *Orpheusz* című darab, csak ezt az egyet fénymásoltam le. Tragédia egy felvonásban, egy szünettel.

(Valahol, valaki felrúgja a pléhödröt, irtóztató, vérfagyasztó csörömpölés. Dermedt csend.)

HARMADSZOR ...ebben a rohadt erdőben, akkor körbejár, és észre sem veszi. Mindenki így jár.

HÁROM *(parancsoló hangon)* Pszt! *(Több puskalövés hallatszik a távolból, az erdőből, majd vad, diadalmas üvöltés.)* Elkaptuk! Vége!

HARMADSZOR *(fölmordul)* Honnét tudod, hogy ő az, és honnét tudod, hogy vége?

HÁROM Az embereimnek ezüstgolyójuk van. Az megöli.

HARMADSZOR *(elképedve)* Ezüstgolyójuk?

HÁROM Ólomgolyó nem fogja. Varázsereje van. De én megfőztem a pénzt, ezüstgolyót öntöttem belőle, és varázserejét is öntöttem bele.

HARMADSZOR *(kezdi érteni)* Szóval ezzel mesterkedtél te egész éjszaka, mi? Nem mertél addig utánamenni, amíg meg nem öntötted az ezüstgolyókat, igaz?

HÁROM *(mint aki egyszerű ténnyt közöl)* Igen. Neki varázsereje van. Ólom nem fogja.

HARMADSZOR *(hahotázik)* Haha! Hát te az ördögnek is túljársz az eszén, mi? *(Majd megvetően folytatja.)* Fogadok, hogy nem is durrantották le, te szédült kakadu!

HÁROM *(nyugodtan)* Már hozzák is.

(Lábdobogást hallunk: emberek jönnek ki sietve az erdőből. Valami súlyos teher huppan le eléjük.)

HARMADSZOR *(ijedt tisztelettel)* Na, téged szépen kicsináltak, Jones fiam! Ez meghalt, mint a parancsolat! *(Gúnyolódva.)* Hová lett a nagy fene hatalmad, felséges császár? *(Majd vigyorogva.)* Ezüstgolyó! Az anyját, azért meg kell hagyni, előkelően nyifantottál ki! *(Acsarkodva folytatja.)* Te meg most azt képzeled, hogy a hülye bűbájdaitól meg a nyavalyás dobolásotoktól kerिंगett körbe az erdőben, mi? Holott pedig csak eltévedt! *(Válaszra vár, de mivel az elmarad, ő maga folytatja haragos megvetéssel.)* Hülyék, akár a tők, mind, az egész banda. Rohadt niggerek!

(Valahol, valaki felrúgja a pléhvödrot, irtóztató, vérfagyasztó csörömpölés. Dermedt csend.)

HARMADSIKA *(nevetve, tettetett hisztériával)* Ne! Most eszedbe ne jusson! Meg ne kérdezd!...

PIRIPÓCS *(megadja magát)* Jól van, jól van...

(Szünet.)

HARMADSIKA *(mint fenn)* Dehogy!

PIRIPÓCS *(mint fenn)* Meg se nyikkantam...

HARMADSIKA Ne is akard tudni... Én sem tudom, mi ez! Amikor fénymásoltam az Orpheüszet, ez a kis szövegdarab, ez a kis szövegfoszlány ott volt a darab nyitó oldalával szemben. A száznegyvenkilencedik oldalon kezdődik a Cocteau-darab, ez pedig a száznegyvennyolcadik oldalon található szöveg, valaminek a legvége, de sejtelnem sincs róla, hogy miből származhat...

PIRIPÓCS Látom, át is van húzva...

HARMADSIKA Igen, áthúztam, mert igazából nem ezt akartam fénymásolni, ez csak úgy odakeveredett és benne maradt...

PIRIPÓCS Világos.

HARMADIKÁ A dolog érdekessége, hogy néhány évvel később mégis megtaláltam az egyik antikváriumban *A játszma végét*, de csak a második kötetet, ez a darab pedig, ahogy az *Orpheusz* is, 1969-ben, amikor megjelent, az első kötetbe került.

PIRIPÓCS Világos.

HARMADIKÁ Mindezt most megtaláltam az ágy alatt. De a rendező végül mégis kihagyta a De Sade márkitól vett szövegeket a Shakespeare-darabból, ám számomra tulajdonképpen ez már nem is volt érdekes. Sokkal jobban kötötte a figyelmemet a vívódása, amíg eljutott eddig a döntésig. A magyarázkodása, a filozofálgatása arról, hogy mit és miért... Arról, hogy milyen energiák feszítik belülről... Mi ösztönzi... S ahogy őt figyeltem, lassan az én világom is elkezdett körvonalazódni. Apró kis szilánkokból kezdtem megépíteni a magam kis változatát mindenre, ahogy fénymásolgattam, ahogy élveztem a nagy találkozásokat az egyes szövegekkel, ahogy lestem azok fikarcnyi kis foszlányait... Mint egy kőműves... Kőműves! Minden foszlány egy-egy téglá, vagy valami ilyesmi...

PIRIPÓCS Vagy valami ilyesmi...

HARMADIKÁ Vagy valami ilyesmi... Mert sohasem lehetek biztos a dolgomban.

(Fénymásoló gép hangját halljuk, amint vég nélkül üzemel.)

Ismét egy részlet következik Verdi Macbeth című operájának második felvonásából egy régi, sercegős-ropogós bakelit hanglemezről. Macbeth és Lady Macbeth kettőse:

Lady Macbeth:

Regna il sonno su tutti... Oh, qual lamento!

Risponde il gufo al suo lugubre addio!

Macbeth: Chi v'ha?

Lady Macbeth:

Ch'ei fosse di letargo uscito

Pria del colpo mortal?

Macbeth: Tutto è finito!

Az opera hangjai lassan, fokozatosan elhalkulnak.)

PIRIPÓCSNÉ *(rádióbemondóként felolvas, mintha csak egy ismeretterjesztő műsorból csöppent volna ide)* Aischilos, Euphorion fia Kr. e. 525-ben született Eleusisben, előkelő eupatrida családból. Szülővárosa mysteriumai – melyekbe, mint atyja, ő is be volt avatva, s melyeknek elárulásával a hagyomány szerint vádolták is a költőt – nagy hatással voltak lelki fejlődésére, s ez, valamint korának, a perzsa háborúk hőskorának hatása tragédiáin is meglátszik. E harczoknak, a görög szabadság kivívása e fényes korának nemcsak legihletettebb költője ő, hanem derék harczosa is: ott harczol Marathonnál (490.) testvérével, Kynegeriosszal együtt, ki itt el is esett; másik testvérével, Ameiniasszal együtt küzdi végig az artemisiumi, salamisi

harczokat (480.) s részt vesz a plateai diadalmas ütközetben (479.). Sírirata sem a költőt, hanem a marathoni hőst dicsőíti.

(Valahol, valaki felrúgja a pléhvödrot, irtóztató, vérfagyasztó csörömpölés. Dermedt csend.)

PIRIPÓCS *(kedvesen, dédelgetően)* Mitől félsz, mitől remegsz?

HARMADIKÁ Hogy én?

PIRIPÓCS Hááát... Nem is én...

HARMADIKÁ Nincs mitől félnem...

PIRIPÓCS Nincs...

HARMADIKÁ Nincs mitől félnem?

PIRIPÓCS Volna?

HARMADIKÁ Ne válaszolj kérdéssel!

PIRIPÓCS Nem szeretnék kiszámítható lenni...

HARMADIKÁ Most is az vagy.

PIRIPÓCS Ó, ez még semmi... Most még nem is hoztam az igazi formámat...

HARMADIKÁ Ne is tedd!

PIRIPÓCS Nem szeretném.

HARMADIKÁ Akkor?

PIRIPÓCS Majd igyekszem...

HARMADIKÁ Nincs mitől félnem...

(Fénymásoló gép hangját halljuk, amint vég nélkül üzemel.

A fénymásoló hangjainak kíséretében hangzik el a lejelentő.

De a gép a lejelentő után is még tovább üzemel, a végkimerülésig...

Még akkor is, amikor már rég:

Vége.)

A hangjátékban eredeti vagy torzított formában részleteket használtam fel Szophoklész, William Shakespeare, Donatien Alphonse François de Sade márki és Tóth Rezső műveiből. Az idézetek forrását minden esetben megjelöltem vagy a szerzői utasításokban, vagy a szereplők által elmondott szövegben.

Újvidék–Budapest, 1996–2006

Szabó Palócz Attila (Zenta, 1971) hangjáték-trilógiájának egyes elemei úgy kapaszkodnak a shakespeare-i hagyományokba, a nagy elődök habitusába, ahogy az életünk különböző fázisából, más és más korszakaiból – egymástól igen élesen elkülöníthető élethelyzetekből, mágikus és telepátikus, már-már a miszticizmus határait súroló élményanyagából – megidézett emlékképek állnak össze végül a maguk profán mivoltában is minduntalan egységes egészzé; ahogy az apró szilánkokból, eseménymorzsákból áll össze a megismerés élménye. Shakespeare azonban ebben az esetben nemcsak Shakespeare-t jelenti – hiszen az életmű értelmezési és tolmácsolási lehetőségei gyakorlatilag végtelenek, kimeríthetetlenek –, ez tulajdonképpen egy teljesen mai, modern kori bolyongás a velünk élő, a mindennapjainkat kitöltő, a lépten-nyomon belénk botló klasszikusok világában. Ha összekötjük a három rész alcímeit – *Provincia, Jegyzetek, Hitvita* –, akkor akár úgy is lefordíthatjuk mindezt hétköznapi nyelvre, hogy a provinciában jegyzetszerű, vázlatos hitviták töltik ki az emberek életét, szinte minden időben, akárhonnán nézve legyen is az épp adott terület provincia. Mert, ha valami, hát ez igazán csak nézőpont kérdése. Lehetett egyik-másik antik görög gondolkodónak akár Athén is provinciális, tűnhetett a régi rómaiak nagyjainak is félreesőnek Róma, akár Shakespeare-nek is lehetett vidékies a korabeli London. A Nyugat nagy nemzedékének Budapest. Mindez ugyanis csak viszonyítás kérdése. A hangjáték nem veszi magának a merészséget, hogy az egyetlen lehetséges válasz, a megkérdőjelezhetetlen igazság letéteményesének – s az egyedül lehetséges felmentő ítélet kimondójának – szerepében tetszelegjen, ellenben

Fotó: Hegedüs Róbert

felvet problémákat, gondolatokat nemcsak a vidék viszonylatában, a tarlok filozófiájában vagy a túlzásfúlt lakótelepek falusiaságában. A Provincia színei ugyanis annyira változatosak és élménygazdagok, akárhol is legyenek, hogy a szellemi kalandozásban, amelyre a szerző olvasóját (s a hangjáték reménybeli hallgatóját is...) meghívja, mérlegelésre is készíti, talán csak nézőpontot, testhelyzetet kellene váltani: amonnan nézve ez, amit mi itt provinciának véltünk, tulajdonképpen az a központ, amelyhez a világbirodalmakat is viszonyítják. A provincia ugyanis nem egy bizonyos meghatározható, pontosan definiálható helyszín, a térképen megjelölhető terület – a Provinciát mint egy emberi jellemvonást, tulajdonságot, itt hordjuk magunkban. Néha talán sikerül ugyan elnyomnunk, de ez akkor is egy emberi magatartásforma. Akármely időben s akármilyen térben mozogjon is hordozója, klasszikus vagy kortárs, epigon vagy tisztelendő nagyság...

Cédrus Művészeti Alapítvány
1136 Budapest, Pannónia u. 6.
Telefon: (1) 247-6657
Mobil: (30) 511-3762
E-mail: szongy@gmail.com
Honlap: www.naputonline.hu

Felelős kiadó: Szondi György
Szöveggondozó: Kovács Ildikó
Tördelőszerkesztő: Szondi Bence
ISSN 1787-6877
ISBN 978 963 263 653 5